Weliswaar.be

WELZIJNS- EN GEZONDHEIDSMAGAZINE VOOR VLAANDEREN

APRIL-MEI 2012 - NR. 105

UITNEEMBAAR DOSSIER TOEGANKELIJKHEID
p. 13-22

REEKS COÖPERATIES: DE MOBILE SCHOOL GROUPS p. 10

DE TEMPERATUUR OP DE TURNHOUTSEBAAN p. 6

VOORPUBLICATIE: 'IK DUS NAAR COMPOSTELA' p. 32

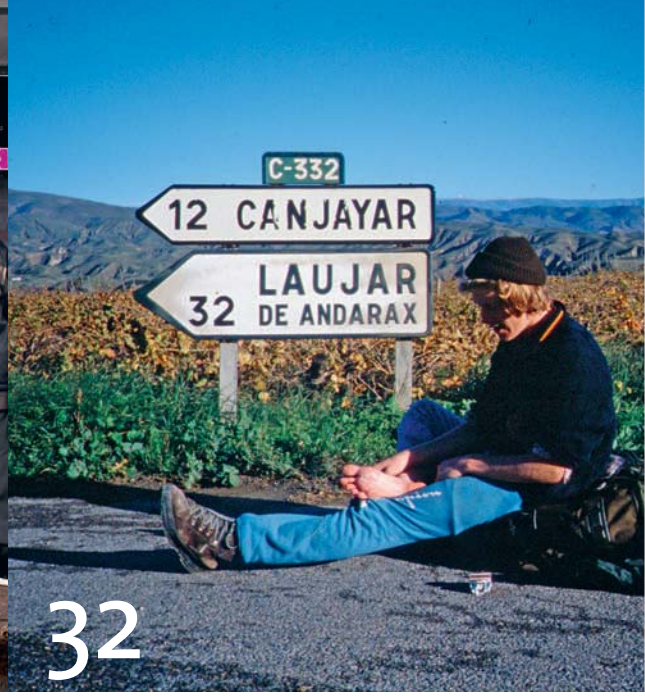

***Weliswaar* staat op straat**
We namen de temperatuur van de Turnhoutsebaan in Borgerhout. Is het lontje minder kort geworden?

Uitweg via Compostela
Niet elk mensenleven start in de gelukkigste omstandigheden. Een voettocht van drie à vier maanden leert jongeren tegenslagen overwinnen.

INHOUD

04 **Actueel**

06 **Kruitvat en vat vol goede bedoelingen**
Onder de Marokkanen van de Turnhoutsebaan

10 **Investeren in de straat**
Reeks: Kunnen coöperaties de wereld redden? (5)

12 **Actueel**

23 **Beleid**
Jean-Pierre Van Baelen over Perspectief 2020

24 **De poll van Proust: "Deure doen!"**
Maarten Ketels schreef en vertolkte *Stel je voor. Ik zoek een mens*

26 **Werken als het kan**
Hoe een psychische aandoening je job beïnvloedt

28 **Bodytalk**
Vaccineren voor het leven

29 **Beleid**

30 **"Wij willen blijven!"**
Reeks: Europa 2020

32 **Jongeren in de mist**
'Ik dus naar Compostela': 30 jaar buitenlandse voettochten

35 **De werken van...** Stefaan Van Mulders

36 **Deuren openen zonder zorgen**
Reeks: Flanders' Care (2)

38 **Uitgelezen**

DOSSIER TOEGANKELIJKHEID

14 **Weg met die drempels!**
Een toegankelijke samenleving voor mensen in armoede

17 **Mobiel met handicap**
Rolstoelplan Brussel geeft straten rood of groen licht

20 **Stramme leden, soepel huis**
Ouderenzorg moet toegankelijk

Introducing...
Maarten Ketels zou het liefst alle woorden van de wereld kennen, om er de mens mee te vatten.

Zoek je meer nieuws, gratis tickets, de weg naar evenementen?
Schrijf je in op weliswaar.be/nieuwsbrief. En volg ons op Facebook!

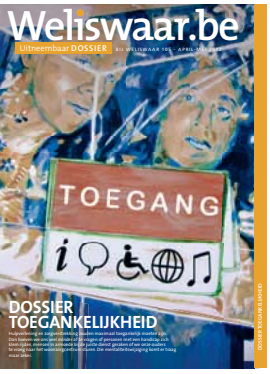

DEUREN OPENEN, DREMPELS VERLAGEN

Tante Luce en nonkel Vic gaan weer in de binnenstad wonen. Ze zijn in hun nopjes want ze woonden al jaren in een van die lelijke gemeenten aan de noordrand van Antwerpen die aan hun lot lijken te worden overgelaten. Nu verhuizen ze weer naar hun oude vertrouwde habitat, of toch in de buurt ervan. Beide tachtigers belanden uitgerekend in het woonzorgcentrum dat lang geleden het moederhuis was waar ik ben geboren. Misschien moet ik daar maar al een plaatsje reserveren voor mijn oude dag. Ik vind het geen onaangename gedachte dat het leven kan eindigen waar het begonnen is.
Eigenlijk hebben we het in Vlaanderen toch maar mooi voor elkaar. Nu nonkel Vic niet meer de adem heeft om de rolstoel van tante Luce te duwen, gaan ze als koppel zonder problemen naar een zorgflat waar ze hun kinderen en kleinkinderen kunnen blijven ontvangen.
Helaas is die mogelijkheid nog niet elke Vlaming gegund.
Er vallen elke dag mensen uit de boot. Personen met een handicap die gebouwen niet binnen raken. Mensen die geen toegang krijgen tot gezondheidszorg. Senioren die niet de mogelijkheid hebben om in de eigen woning te leven tot het niet meer gaat. Het is vreemd dat het zo lang duurt vooraleer onze maatschappij vooruitziend genoeg kan denken en bouwen zodat gebouwen, instituten, instellingen, voorzieningen en hun diensten voor iedereen toegankelijk zijn. Als de toegankelijkheid voor senioren, personen met een handicap of mensen in armoede vergroot, dan komt dat toch iedereen ten goede?
Weliswaar maakt geregeld de oefening om de denkers en de doeners uit de gezondheids- en welzijnssector te bevragen over de toegankelijkheid van de sector en de maatschappij. In dit nummer besteden we weer extra aandacht aan de vraag of we er in de praktijk op vooruitgaan. We zijn per rolstoel door Brussel gebold. We hebben onderzocht hoe we ons huis moeten bouwen om zo lang mogelijk thuis te kunnen wonen. En we vroegen ons af hoe minder kapitaalkrachtige mensen een beroep kunnen doen op onze befaamde zorg, zonder dat die aan kwaliteit inboet.
Er zal nog veel moeten gebeuren als we willen dat elke nonkel Vic de rolstoel van zijn vrouw kan duwen zonder zich vast te rijden. Zeker op lokaal vlak is er met kleine ingrepen al veel mogelijk. Bij grotere investeringen is het zaak om te plannen en te overleggen met professionals die de nodige expertise over toegankelijkheid hebben.
Met de gemeenteraadsverkiezingen van oktober in het achterhoofd zou een rapport met een toegankelijkheidsscore voor elke gemeente misschien nog zo geen kwaad idee zijn. Iedereen ziet het nut van toegankelijkheid in. Maar alle deuren openen en alle drempels verlagen is een werk van lange adem.

Nico Krols,
Hoofdredacteur *Weliswaar*

▶ *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

LEES MEER OP Weliswaar.be

In dit magazine is de plaats te beperkt om al het nieuws uit de welzijns- en gezondheidssector een plaats te geven. Maar wat je hier niet leest, kan je terugvinden op *www.weliswaar.be*.

Zo kan je op de website alles lezen over de Dokters van de Wereld, in een vijfdelige artikelenreeks. De reeks geeft een inkijk in de werking van deze ngo en de vrijwilligers die zich engageren in de medische zorg voor mensen zonder papieren. In een ander artikel leer je dat overheden die hun communicatie afstemmen op mensen in armoede, automatisch beter communiceren met álle doelgroepen. Het stuk vertelt je over het draaiboek dat je kan gebruiken voor je communicatie. Ook over de Democratiefabriek lees je op onze website. In deze 'fabriek' leren jongeren alles over identiteit, diversiteit en actief burgerschap. Dit is maar een kleine greep uit het aanbod van berichten op *www.weliswaar.be*. Het nieuws op de site wordt meerdere keren per week ververst.

- *www.weliswaar.be*
- *Wie zich online inschrijft op onze elektronische nieuwsbrief houden we op de hoogte van het belangrijkste nieuws en in het oog springende evenementen.*
- *Ontdek* Weliswaar.be *ook op Facebook: www.facebook.com/weliswaar*

STUDIEDAG: PLATTELANDSARMOEDE

In 2010 en 2011 onderzocht Cera de plattelandsarmoede in Vlaanderen en Wallonië. In 2012 worden de resultaten voorgesteld in de Horizontenpublicatie 'Plattelandsarmoede in Vlaanderen en Wallonië' en op een studiedag op 26 april in Leuven.

Deze studiedag geeft inzichten in de knelpunten waarmee armen op het platteland te maken krijgen, wie de kwetsbare groepen zijn en vooral welke oplossingen een hefboom kunnen vormen in het bestrijden van armoede in een rurale context. Lezers van *Weliswaar* kunnen nog inschrijven tot 10 april. Elke deelnemer krijgt een exemplaar van de Horizontenpublicatie.

- *www.cera.be*

DEELTIJDS WERKEN TROEF VOOR SOCIAL PROFIT

De werkgelegenheid in de Vlaamse social profit neemt nog sterk toe. Ook in crisistijd blijft het aantal medewerkers stijgen. De social profit trekt veel vrouwen aan, onder meer doordat deeltijds werken vaak mogelijk is. Maar de vele deeltijdse contracten zetten extra druk op de grote vraag naar nieuwe medewerkers.

In 2010 werkten bijna zes op tien van de medewerkers in de social profit deeltijds: 28,1% van de mannen en 67,5% van de vrouwen. Dat is heel wat meer dan gemiddeld op de Vlaamse arbeidsmarkt, waar slechts drie op tien deeltijds werken. Bovendien werken de deeltijdsen in de social profit minder uren dan gemiddeld in Vlaanderen. 33% van de deeltijders in de social profit werkt meer dan 75% van een voltijdse job, tegenover 39% op de Vlaamse arbeidsmarkt. Tussen 2003 en 2010 nam het aantal medewerkers in de social profit met 35% toe, terwijl de werkgelegenheid op de Vlaamse arbeidsmarkt in dezelfde periode slechts toenam met 7%. Daarbij wordt de werkgelegenheid in de socialprofitondernemingen van lokale en provinciale overheden niet eens meegeteld. In 2010 telde de social profit 267.563 medewerkers, wat bijna 70.000 medewerkers meer is dan in 2003. De social profit stond dan ook in voor meer dan de helft van de nettowerkgelegenheidsgroei (+139.000) op de Vlaamse arbeidsmarkt tussen 2003 en 2010. De recessie van 2008 had geen effect op de werkgelegenheid in de social profit. Dit bewijst het crisisbestendige karakter van de tewerkstelling in de social profit.

- *Meer arbeidsmarktanalyses op www.verso-net.be*

KIND EN GEZIN LANCEERT 'HUIZEN VAN HET KIND'

De Huizen van het Kind bieden een antwoord op de veranderende behoeften van veel ouders, organisaties en lokale besturen. Ze brengen het bestaande aanbod samen op een centrale plek in de buurt. Zo vinden ouders makkelijker hun weg.

Eind 2010 presenteerden Kind en Gezin, minister Jo Vandeurzen, Kind en Preventie, Thuishulp, Domus Medica en de Dienst Jeugdgezondheidszorg van de KU Leuven de nota 'Krijtlijnen voor de uitbouw van een versterkte preventieve gezinsondersteuning'. In deze nota werden Huizen van het Kind naar voren geschoven als belangrijke speerpunten om de preventieve gezinsondersteuning verder uit te bouwen. Op basis van deze nota werden eind 2011 drie pilootprojecten opgestart in Oostende, Boom en Genk. Deze pilootprojecten hebben onder meer tot doel uit te zoeken hoe de Huizen van het Kind vorm kunnen krijgen in die regio's, telkens afhankelijk van de diverse lokale realiteit. Verschillende partners hebben deze ontwikkeling niet afgewacht en namen reeds het initiatief om lokaal een Huis van het Kind op te richten. Andere hebben de ambitie om dit binnenkort te realiseren. Kind en Gezin wil deze evolutie ten volle ondersteunen. Kind en Gezin wil de Huizen van het Kind, samen met zijn partners, stap voor stap opbouwen. Om van elkaar te leren, informatie uit te wisselen en in dialoog te gaan, lanceert Kind en Gezin de website www.huizenvanhetkind.be. Deze website heeft tot doel de dialoog intensiever te voeren, en dat niet alleen online. Ondertussen werd er ook werk gemaakt van een concepttekst. Op basis hiervan willen minister Jo Vandeurzen en Kind en Gezin een consultatieronde opzetten met de partners. Deze consultatieronde moet uitmonden in een decreet op de preventieve gezinsondersteuning waarvan de Huizen van het Kind een belangrijk speerpunt zijn. De concepttekst is terug te vinden op www.huizenvanhetkind.be.

▶ *www.huizenvanhetkind.be*

KINDER- EN JONGERENTELEFOON STAAT NOG STEEDS ROOD

Met 601.982 telefonische oproepen blijft de telefoonlijn van de Kinder- en Jongerentelefoon (KJT) nog steeds hot. Toch kreeg de Kinder- en Jongerentelefoon in 2011 nog steeds te veel scheld- en giecheloproepen.

KJT voerde – over alle communicatiekanalen heen – 21.281 gesprekken met kinderen en jongeren. Dat is 10% minder dan in 2010. De reden hiervoor zijn de 36% scheld- en giecheloproepen die deze noodlijn te verwerken kreeg. Maar er is ook goed nieuws: het aantal dialogen via chat en e-mail zit nog steeds in stijgende lijn. In de gespreksonderwerpen bij de KJT kwam in 2011 weinig verandering. Zo blijft de top drie ongewijzigd: verliefdheid, de relatie met ouders, en problemen of ruzie met vrienden. Nieuw in de top tien van gespreksonderwerpen is het thema 'zelfmoord(gedachten)' dat de tiende plaats inneemt. De website van de Kinder- en Jongerentelefoon blijft het met 809.289 bezoeken bijzonder goed doen.

▶ *www.kjt.org*

BUDDYWERKING PSYCHIATRISCHE EX-PATIËNTEN UITGEBREID

Naar de film gaan, scrabbelen, wandelen of gewoon een gezellige koffieklets houden: voor ex-psychiatrische patiënten is het allesbehalve vanzelfsprekend. Het eenvoudige gezelschap van een maatje of 'buddy' is dan welkom.
Op dertien plaatsen in de vijf Vlaamse provincies en Brussel loopt een Buddyproject. Die projecten worden nu uitgebreid door Vlaams minister van Welzijn Jo Vandeurzen.

Jo Vandeurzen: "Wij willen de ex-patiënt een contact in het 'echte leven' bieden. Geen hulpverlener die analyseert, maar iemand die er gewoon is, al is het maar om te zeggen of je das goed geknoopt is. Als een brug naar de buitenwereld." Een goed ingebouwde buddywerking biedt verschillende voordelen: het haalt sociaal zwakkere mensen uit hun isolement, het werkt antistigmatiserend, het verhoogt de kwaliteit van het leven van mensen met complexe psychiatrische problemen, het verlaagt de kans van de ex-psychiatrische patiënt op herval of heropname in een ziekenhuis, en het verkleint het risico op zelfdoding. De buddywerking, winnaar van de Psychiatry Award 2011, bestaat sinds 2007. Vandaag zijn er dertien projecten actief, goed voor 193 duo's. "Maar het kan beter", vindt Vandeurzen. "De werkingen staan overal op poten en dus is het tijd dat we dit in Vlaanderen structureel inbedden. De Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) krijgen een centrale en cruciale rol."
Wie zelf buddy wil worden, kan zich melden via www.buddyproject.be.

▶ *www.buddyproject.be*

Ali El Moussaoui, Samenlevingsopbouw vzw: "Voor die gasten is de lokroep om stommiteiten uit te halen soms groot, maar met projecten als de onze houden we hen van de straat."

ONDER DE MAROKKANEN VAN DE TURNHOUTSEBAAN

KRUITVAT EN VAT VOL GOEDE BEDOELINGEN

SAMENLEVING **Als de Turnhoutsebaan het nieuws haalt, dan gaat het om rellen, zo lijkt het. De moord op Mohamed Achrak in november 2002 zette de buurt in rep en roer. De tegenstellingen van toen bestaan ook vandaag nog. Maar wie de Turnhoutsebaan kent, weet dat het er krioelt van mensen met goede bedoelingen, of op zijn minst geen slechte.** TEKST JEROEN FRANSSENS | FOTO'S BOB VAN MOL

Ali El Moussaoui (37) ademt Borgerhout. Dit is zijn geboortegrond en al jaren zijn werkterrein. Een bevlogen man die zich inzet voor vzw Samenlevingsopbouw Borgerhout. "Wat ik zie, hoor en lees over de Turnhoutsebaan is zelden of nooit goed nieuws", zucht hij. "Dat is spijtig. Alsof het een kruitvat is dat altijd op ontploffen staat. Er is wel een Kruidvat hier. Daar ga ik luiers kopen."

SAMEN OP STRAAT

Een dag later trekken we naar Park Spoor Noord. Zaterdag is voetbaldag, in de gloednieuwe sporthal. Ali coacht Marokkaanse jongens tussen de vijftien en de twintig jaar van wie je zou kunnen stellen dat ze tot een risicogroep behoren. "Allemaal gasten van rond de Turnhoutsebaan die geen al te rijke achtergrond hebben", verklaart Ali. "Voor die gasten

SAMEN OP STRAAT

Samen op straat is ontstaan als experimenteel project en is actief in Antwerpen-Noord, Borgerhout-Noord, Hoboken en Zurenborg. De Stad vroeg Samenlevingsopbouw om initiatieven te nemen met vaders van Marokkaanse origine na aanhoudende problemen met jongens van Marokkaanse afkomst op het openbaar domein.

Ali: "Er is ook veel sociale controle, dus komen ouders snel iets te weten. Iedereen kent iedereen op de Turnhoutsebaan."

is de lokroep om stommiteiten uit te halen soms groot, maar met projecten als deze houden we hen van de straat."
Ali houdt de teugels strak tijdens het spel. "Moet wel. Die jongens leren discipline. Ze moeten zich gedragen op en naast het veld en zich 100% aan de regels houden. Ik weet hoe ik hen moet aanpakken. De losse jongen uithangen pakt niet bij hen. Je moet sterk zijn. Anders heb je er gelegen."
"Ikzelf behoor tot het project 'Samen op straat' dat Samenlevingsopbouw op poten heeft gezet", vertelt hij trots. "We willen de band tussen de jongeren, de vaders en de buurtbewoners versterken. Voor vaders hebben de jongeren ontzag. Laagdrempelige activiteiten, zoals een simpele zaalvoetbalmatch, geven ons de kans om jongeren beter te leren kennen. En zo kunnen we ze helpen met allerlei andere zaken. Zoals: hoe schrijf ik een goeie sollicitatiebrief? Ze weten vaak niet hoe zich te presenteren. Hun houding en spreektaal maken het voor veel jongens moeilijker om een job te vinden. Er heerst meteen wantrouwen. De RVA wil zien dat je daadwerkelijk solliciteert. Hun nogal impulsieve manier van solliciteren heeft dus één groot gebrek: bewijzen. Als ze dan van *den dop* worden geschorst ligt de weg naar stommiteiten soms wijd open."
Ali antwoordt bedachtzaam op elke vraag die gedoemd is stereotypes op te rakelen. "Of er een opvoedkundig probleem is? Ja en nee. Veel ouders kennen geen Nederlands. En er zijn ook best wel wat analfabeten onder hen. Dat zorgt voor problemen. Zoonlief komt met een nota in zijn agenda thuis, maar hij kan zeggen wat hij wil. Toch mag je de impact van de ouders niet onderschatten. Bij ons zijn vaders en moeders *letterlijk* heilig. Er is ook veel sociale controle, dus komen ouders snel iets te weten. Iedereen kent iedereen op de Turnhoutsebaan."

"HET IS NIET OMDAT IK ER *BORGERHOUTSTIJL* UITZIE, MET EEN *KLAK* EN ZO, DAT IK SLECHTE BEDOELINGEN HEB."

VZW SAMENLEVINGSOPBOUW

Ondersteunt voornamelijk opbouwwerk en buurtwerk, en focust op thema's als vorming, onderzoek en beleidswerk voor de minst draagkrachtigen. 'Werken aan gelijke kansen' en 'samenleven in diversiteit' staan centraal. Samenlevingsopbouw heeft acht regionale instituten in Vlaanderen en Brussel. In Antwerpen drijft de vzw op het engagement van een zestigtal medewerkers.

www.samenlevingsopbouw.be

De Turnhoutsebaan in Borgerhout. "Lang niet meer hetzelfde verhaal als de uitbarsting in 2002."

WARMBLOEDIG TEMPERAMENT

Nu en dan blust Ali brandjes op het veld. "Gij denkt zeker dat ze gaan vechten?", lacht Ismaël, een geblokte dertiger. Ook hij is, net als Ali, een vrijwillige peetvader. "Dat trekken en duwen is ons temperament. Vaak is het gewoon ravotten. Veel Vlamingen denken dan, *vlam* het zit er tegen. Maar dat is zelden zo. Ik hou niet van de term probleemjongeren. Vatbaar voor stommiteiten zijn ze zeker, maar al bij al zijn het goeie jongens. Ze hebben weinig te maken met wat er op de Turnhoutsebaan is gebeurd. Dat waren jongeren uit andere buurten die de boel kwamen terroriseren. Dat komt in de kranten en de mensen lezen wat ze willen lezen. Marokkanen zijn crapuul."

"VOORAL DE HOUDING EN SPREEKTAAL MAKEN HET VOOR VEEL JONGENS MOEILIJKER OM EEN JOB TE VINDEN. ER HEERST METEEN WANTROUWEN."

"Weet ge wat het probleem is", zucht een jongen met een blokjesbeugel. "Dat Vlamingen nog altijd bang zijn van ons. Waarom steken ze de straat over als ze ons in groep zien? Wij zijn luidruchtiger, da's al. En dan mopperen de mensen op de tram. Of ze duiken weg in hun jas omdat ze denken dat we ze gaan lastigvallen. Wij denken er allemaal zo niet bij na. Trouwens, veel Vlaamse jongeren beginnen zoals ons te spreken. Ze foefelen Marokkaanse woorden in hun zinnen. Dat betekent toch dat ze ons niet allemaal stom vinden."

Alle jongens willen hun zeg doen. Al is het maar om te vragen of ze de groeten mogen doen aan hun moeder. Maar na elke kwinkslag ventileren ze hun ongenoegen. "Als wij met een groepje Marokkanen staan te babbelen komt de politie onze *paskes* vragen", vertelt Mohammed (17). "Of ze fouilleren ons. Onlangs keerden we terug van een concert en babbelden we nog wat na met enkele neefjes. En hop, pascontrole. Het is niet omdat ik er *Borgerhoutstijl* uitzie, met een *klak* en zo, dat ik slechte bedoelingen heb. We vroegen waarom we onze pas

WERKLOOSHEID

Uit recente cijfers van het nieuwste beleidsplan van het district Borgerhout blijkt nog eens dat het gebied slecht scoort wat werkloosheid betreft, in alle leeftijdscategorieën. Opmerkelijk is de verbetering van de jongerenwerkloosheid ten opzichte van 2000. Voor Borgerhout intramuros daalt die van 23,4 naar 17%.

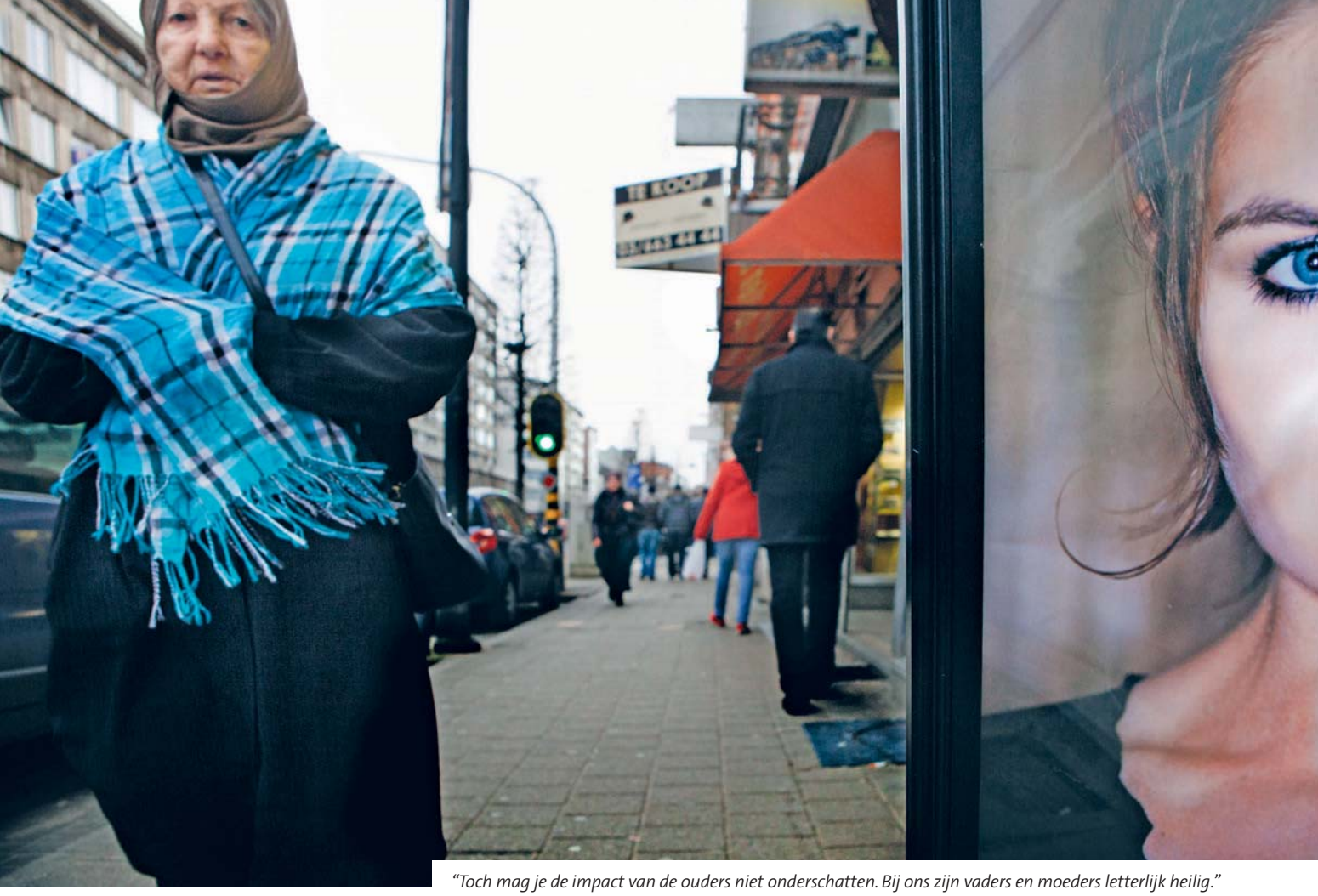

"Toch mag je de impact van de ouders niet onderschatten. Bij ons zijn vaders en moeders letterlijk heilig."

BUURTREGIE

'Jongeman (16) doodgestoken door bejaarde man (84) te Borgerhout.' Dat tragische bericht stond in de Vlaamse kranten op 23 oktober 2011. De ordediensten stonden klaar, maar het bleef stil aan de Turnhoutsebaan. "Lang niet hetzelfde verhaal als de uitbarsting van 2002", aldus David Michiels van Buurtregie (*zie ook* Weliswaar 102). "Er is veel werk verricht sindsdien. Ouderen spelen een belangrijke rol. Maar ook de jeugdwerking werkt gestroomlijnder. Buurtregie werd geboren. Jeugdwerking Kras Borgerhout won in 2011 nog de Cera-prijs voor haar werk met maatschappelijk kwetsbare jongeren."

BORGERHOUT IN CIJFERS

Borgerhout telt 43.148 inwoners. In totaal staan er 23.946 autochtonen en 19.902 allochtonen in het district geregistreerd. 3.066 daarvan zijn Marokkaan. Als we het aantal genaturaliseerde mensen in deze cijfers verrekenen, zijn 33.902 van de inwoners in Borgerhout Belg. Borgerhout heeft een vrij jonge bevolking (14.599 jongeren), vooral in het deel binnen de Singel (intramuros), waar ook de Turnhoutsebaan een onderdeel van is. Jonge autochtone gezinnen besluiten in toenemende mate zich niet meer in Borgerhout te vestigen of trekken er weg.

moesten laten zien en er volgde een discussie. Het resultaat was dat we een boete kregen. Wij naar huis. Vader en moeder alweer boos omdat je zogezegd van alles verkeerd had gedaan. Een hoop miserie voor niks. En weet je... dan heb je zin om iets uit te steken. Dan betaal je die boete tenminste niet voor niets!" Ali knikt. "Waarom moet dat nu? Overal staan camera's. De politie kan perfect iedereen filmen zonder al dat machtsvertoon."
Ali fluit het eindsignaal. "Alles proper achterlaten", beveelt hij. "En volgende week op tijd!"
"Stuk voor stuk jongens met een warm hart", vindt hij. "Maar ik geef je 100% gelijk dat het probleem langs twee kanten zit. Het is moeilijk om de twee culturen op een zinvolle manier samen te brengen. Vroeger woonde er bij ons in de buurt een man die Jos heette. Hij had altijd twee honden bij. En hij zag er vreemd uit. Báng dat wij daarvan waren. Als wij hem zagen, deden wij een blokje om. Jaren later denk ik, arme man. Hij deed helemaal niets. Vooroordelen. Die hebben wij ook. En ik zie dat niet snel veranderen."

▶ *Volgende keer in* Weliswaar*: moskeeën in en rond de Turnhoutsebaan*
▶ *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

DEEL 5: KUNNEN COÖPERATIES DE WERELD REDDEN?

INVESTEREN IN DE STRAAT

REEKS **De Leuvense coöperatie Mobile School Group wil straatkinderen overal ter wereld emanciperen. Met rijdende schooltjes geven ze hen waar ze recht op hebben: onderwijs en een kans om een nieuwe weg in te slaan. Dankzij een ingenieus systeem van sociaal ondernemerschap blijft de organisatie onafhankelijk.**

TEKST MARJORIE BLOMME | FOTO'S JAN LOCUS

Mobile School Group is het geesteskind van Arnoud Raskin, een industrieel vormgever uit het Limburgse Bilzen. Vijftien jaar geleden ontwikkelde hij zijn eerste mobiele school – oorspronkelijk was het zijn eindwerk. Na zijn studies trok Raskin naar Guatemala om er met straatkinderen te werken. Zeven jaar leefde hij tussen hen. Hij leerde hun wereld kennen en zag hun kracht. De kinderen waren overlevers. Ondanks hun penibele situatie bleven ze lachen, spelen en doorgaan.

Arnoud Raskin, Mobile School Group: "Hoe kunnen we autonomie eisen van organisaties in het Zuiden als de drijvende krachten – de westerse ngo's – zelf niet eens onafhankelijk zijn?"

Het was in Guatemala dat Raskin zijn eerste mobiele schooltje introduceerde: een karretje met uitschuifbare panelen, voorzien van educatief materiaal op maat van de realiteit waarin straatkinderen opgroeien. De populariteit van de mobiele schooltjes groeide gestaag en Raskin richtte zijn Mobile School vzw op. Vandaag staan er 33 schooltjes in twintig landen en bereiken ze meer dan 200 straatkinderen per dag in kleinschalige projecten.

STRAATPRAAT

Inmiddels is Raskin zaakvoerder van Mobile School Group (MSG), de coöperatieve onderneming achter de mobiele schooltjes. Raskin: "Niet lang na de oprichting van de vzw zijn we beginnen nadenken over een andere ondernemingsvorm. Ik geraakte geïntrigeerd door de kloof tussen de profit- en de non-profitsector. Het zijn twee werelden die haaks op elkaar staan. Met weinig communicatie en veel vooroordelen. Daardoor lopen we kansen mis. Want de tussenvorm – het sociaal ondernemerschap – verenigt het beste van die twee werelden: écht zaken doen, met een sociale doelstelling."
MSG overkoepelt drie afdelingen: Awareness, Outreach en Streetwize. Die laatste is de geldschieter van de onderneming: een consultancybureau dat trainingen geeft aan werknemers in bedrijven. Het idee achter Streetwize is even eenvoudig als geniaal. Raskin zag dat straatkinderen door hun overlevingsinstinct vaardigheden bezitten die nuttig zijn voor werknemers. Straatkinderen zijn namelijk gehard, kunnen onderhandelen, hebben mensenkennis en weten hoe de wereld draait. Ze kunnen zich makkelijk aanpassen, denken oplossingsgericht en zijn vaak verantwoordelijk voor een groep jongere kinderen. Raskin bundelde die vaardigheden en gebruikt ze als basis voor zijn consultancytrainingen. De opbrengst – en winst – die Streetwize met consultancy maakt, wordt volledig geïnvesteerd in de coöperatieve onderneming.

Het eerste mobiele schooltje werd in Guatemala geïntroduceerd: een karretje met uitschuifbare panelen, voorzien van educatief materiaal op maat van de realiteit waarin straatkinderen opgroeien.

SUBSIDIES? NEE, DANK U

Mobile School Group streeft ernaar in de toekomst zelfbedruipend te zijn en ontvangt geen cent subsidies. Nu al komt 55% van de inkomsten uit Streetwize. De rest van het budget komt voorlopig nog van privé-sponsors. Raskin: "Het geld dat we ontvangen, komt uit acties georganiseerd door scholen. Maar met subsidies is het anders. Je bent altijd wel op een of andere manier afhankelijk. Er zijn aan een donatie altijd eisen en voorwaarden verbonden. En het probleem is dat die voorwaarden vaak niet realistisch zijn in verhouding tot het budget. Bovendien wilde ik ook niet bedelen bij de overheid, want dat zou betekenen dat andere organisaties nog minder zouden krijgen."
"Veel ngo's die aan armoedebestrijding of emancipatie in het Zuiden doen, hebben hun wortels nog steeds in een economisch model dat uitgaat van liefdadigheid. Ik ben voorstander van autonomie in de ware zin van het woord. Maar hoe kunnen we autonomie eisen van organisaties in het Zuiden als de drijvende krachten – de westerse ngo's – zelf niet eens onafhankelijk zijn? We moeten af van liefdadigheid. Niet dat ik tegen solidariteit ben, maar als economisch model is het niet de enige mogelijkheid. Op ons elan doorgaan wordt onmogelijk: ngo's willen allemaal een stuk van de koek. En de pot zal niet groter worden. Daarom is sociaal ondernemerschap zo belangrijk. Als steeds meer ngo's daarvoor kiezen, zullen ze ook een groter deel van de economie kunnen opeisen. En zullen ze meer impact krijgen op het sociaal-economisch systeem."

BUSINESS AS USUAL

Innoveren betekent weerstand krijgen. Dat is voor Raskin en zijn Streetwize niet anders geweest. "Ik zie kritiek als iets positiefs. Maar er zijn altijd mensen die niet openstaan voor nieuwe ideeën. Ook in de non-profitsector hebben veel mensen een afkeer van termen als marktlogica en vrijemarkteconomie. Ze begrijpen niet waarom we zaken doen met bedrijven die vroeger een slechte naam hadden. Je moet in staat zijn om aan tafel te zitten met de mensen die het probleem mee veroorzaken, anders vind je nooit een oplossing. We hebben gekozen voor een business-model. Dat betekent dat we in principe – als we trouw zijn aan onszelf – met élke klant aan tafel zitten. Mensen die daar kritiek op hebben, moeten zich misschien het volgende afvragen: ben je consequenter als je werkt met subsidies van een overheid die eigenaar is van bijvoorbeeld een wapenfabriek?" Ondernemen is een kwestie van de juiste verhoudingen vinden. Dat geldt ook voor sociaal ondernemen.

STRAATKINDEREN BEZITTEN DOOR HUN OVERLEVINGSINSTINCT TALENTEN EN VAARDIGHEDEN DIE NUTTIG ZIJN VOOR WERKNEMERS.

De manier waarop we ons opstellen tegenover een klant is belangrijk. Als je, zoals een ngo, een ontvanger bent, dan sta je niet zo sterk. Maar Streetwize is een gelijkwaardige *businesspartner*. Op die manier krijgen we de kans om onze duurzame visie te ontplooien. Daarom is sociaal ondernemen de toekomst. In dit model zijn we geen vijanden meer. We zijn partners."

- *Ashoka is een Belgisch-Frans-Zwitserse vereniging die het sociaal ondernemen overal ter wereld wil ontwikkelen met het oog op een grotere impact op de samenleving.*
- *www.ashoka.be*
- *www.mobileschool.org*
- *www.streetwize.be*
- *Mobile School Group organiseert voor de vijfde keer haar Stoepkrijtactie voor scholen. www.b2b.collishop.be/collishopb2b/static/mobile-school/nl.shtml*
- *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

GEGEVENSDELING IN DE ZORG- EN WELZIJNSSECTOR

Flanders' Care, een organisatie van Vlaanderen in Actie, organiseerde een rondetafel over informatie- en communicatietechnologie in de zorg. Het doel was een gedeelde visie op gegevensdeling in de zorg in Vlaanderen te formuleren en de context en concrete beleidsopties te verduidelijken.

Het evenement was het orgelpunt van een gestructureerd proces, waarbij door een reeks interviews en workshops verwachtingen en pijnpunten in kaart werden gebracht. Hier werd aan meegewerkt door artsen, professionele zorgactoren, patiëntenverenigingen, ziekenfondsen en de industrie. Resultaat is het visiedocument *(e)Zorgzaam Vlaanderen*. De overheid vervult een belangrijke rol, met drie hoofdtaken. Ze moet de actoren uit zorg en welzijn faciliteren om het efficiënt gebruik van informatietechnologie mogelijk te maken; ze moet de zorggebruikers laten participeren in hun zorgtraject; en ze moet de industrie aanzetten om te innoveren, rekening houdend met de behoeften van de artsen en professionele zorgverleners, en met de patiënten.
De rondetafel ging uit van een aantal principes. De zorggebruiker staat centraal. Hij bepaalt of zijn gegevens gedeeld mogen worden. Dat gebeurt via een zogenaamd opt-in-mechanisme. De overheid schept een kader, bevordert internationale standaarden en faciliteert de vereiste ontwikkelingen. De overheid wordt geen softwareleverancier. De gegevensdeling zal beheerd worden door een Vlaams extern verzelfstandigd agentschap (EVA) in een privaatrechtelijke structuur. De Vlaamse Regering wil maximaal aansluiten bij het federale e-Health-platform en dit aanduiden als dienstenintegrator voor gegevensdeling in welzijn. Vlaanderen zal volwaardig mede-eigenaar worden van e-Health. De Vlaamse overheid werkt aan de ontwikkeling van en financiert een basisdienst 'Vitalink' die deel kan uitmaken van het e-Health-platform. Vitalink wil om te beginnen operationele gegevensdeling in de eerstelijn mogelijk maken. Deze principes moeten decretaal verankerd worden. Ze berusten op voldoende vertrouwen en voldoende draagvlak, om zo het netwerk voor de gegevensdeling in de zorg geleidelijk uit te bouwen.

▶ *www.flanderscare.be*

Flanders' Care
Innoveren en ondernemen in zorg

E-LOKET VOOR ANIMATIEDOSSIERS EN MEER

Het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid is gestart met een onlineloket om elektronische dossiers te behandelen. Een eerste actieve toepassing richt zich op het elektronisch indienen en opvolgen van dossiers voor de subsidiëring van de animatiewerking.

Op termijn zal het e-loket ook gebruikt worden voor andere dossiers en voor andere voorzieningen. Het e-loket moet ervoor zorgen dat dossiers transparanter en efficiënter worden afgehandeld, met minder administratief werk voor de voorzieningen en voor het agentschap. Het e-loket is een nieuwe stap in de informatisering van de zorg- en de welzijnssector. Daarmee wil het Agentschap werken aan een betere gegevensdeling, betere samenwerking en minder administratie.

▶ *www.zorg-en-gezondheid.be/e-loket*

10.000 STAPPEN-PROJECT GAAT VERDER IN 2012

**Het '10.000 stappen'-project van de Vlaamse overheid wil alle Vlamingen aanzetten om op een eenvoudige manier meer te bewegen.
10.000 stappen per dag is daarbij de aanbeveling. Volgens een effect-evaluatie hebben ongeveer 10% meer Vlamingen de 10.000 stappennorm gehaald. Dat is 5% meer dan initieel vooropgesteld.**

Het project liep eigenlijk af in 2011, maar gezien de goede resultaten wordt het nu ook in 2012 voortgezet.
Onderzoek wijst uit dat 10.000 stappen per dag zetten hetzelfde gezondheidsvoordeel heeft als elke dag een half uur extra bewegen. Dat kan zelfs in dagdagelijkse activiteiten zoals tuinieren. Sinds de start van het project in 2009 hebben ongeveer 10% meer Vlamingen de 10.000 stappennorm gehaald. Iets meer dan één op de twee Vlaamse steden en gemeenten hebben al acties ondernomen. Het project zal in 2012 nadruk leggen op verankering bij en ondersteuning van de lokale besturen. Ook bedrijven worden een belangrijke doelgroep voor het project.

▶ *www.10000stappen.be*

Weliswaar.be
Uitneembaar DOSSIER
BIJ WELISWAAR 105 - APRIL-MEI 2012

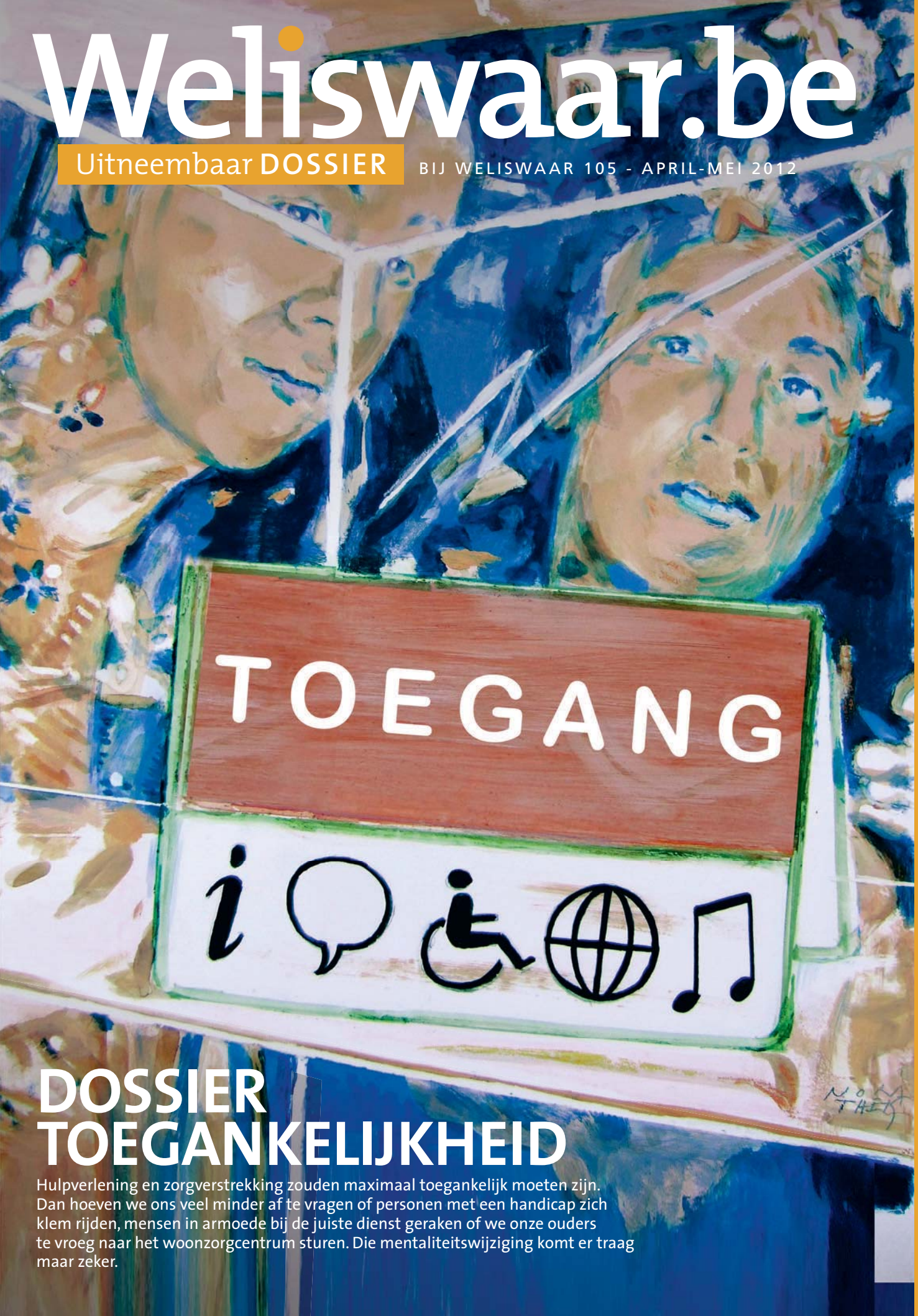

DOSSIER TOEGANKELIJKHEID

Hulpverlening en zorgverstrekking zouden maximaal toegankelijk moeten zijn. Dan hoeven we ons veel minder af te vragen of personen met een handicap zich klem rijden, mensen in armoede bij de juiste dienst geraken of we onze ouders te vroeg naar het woonzorgcentrum sturen. Die mentaliteitswijziging komt er traag maar zeker.

EEN TOEGANKELIJKE SAMENLEVING VOOR MENSEN IN ARMOEDE

WEG MET DIE DREMPELS

ARMOEDE **Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen. Zowel op het niveau van de samenleving, organisaties en het individu stuiten mensen in armoede op drempels. Door empowerment te bevorderen en outreachend te werken, doen hulpverleners die drempels verdwijnen, zegt Tine Van Regenmortel van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA-KU Leuven).**

TEKST LIESBETH VAN BRAECKEL | FOTO'S BOB VAN MOL | ILLUSTRATIE NORA THEYS

Onze samenleving is niet voor iedereen even toegankelijk. Met welke problemen kampen mensen in armoede?
Tine Van Regenmortel: "Onderbescherming is een acuut probleem. Sommige mensen hebben recht op een leefloon of andere hulp, maar krijgen het niet, vaak omdat ze er geen weet van hebben.
Er loopt een proefproject in vijf West-Vlaamse OCMW's om na te gaan hoe onderbescherming ingedijkt kan worden. Het is belangrijk proactief te handelen en op een empowerende manier met cliënten om te gaan. Wacht niet tot mensen naar je toe komen, maar ga naar hen toe om hen te vertellen waar ze recht op hebben. Werk outreachend, ga op huisbezoek, vorm netwerken met tussenpersonen. En vergeet niet aan nazorg te doen, hoe druk het ook is. Vraag bijvoorbeeld aan cliënten die het OCMW verlaten na een half jaar nog eens hoe het gaat. Soms blijkt dan dat ze toch weer hulp kunnen gebruiken. We stellen in het proefproject vast dat dit contact wordt geapprecieerd. Dit draagt ook bij aan een positievere beeldvorming van de hulp- en dienstverlening. Nazorg is dus geen overbodige luxe."

Hoe vind je die mensen in armoede die 'onderbeschermd' zijn?
"De OCMW's zijn aangesloten op de Kruispuntbank Sociale Zekerheid. We moeten nog verkennen of we onderbeschermde mensen kunnen opsporen door een zogenaamde positieve koppeling van databanken. Vandaag worden databanken gekoppeld voor het uitvoeren van controles en niet om mensen op te sporen die recht hebben op een uitkering.
Er zijn nog steeds mensen die zich schamen en angst hebben om gezien te worden als ze een OCMW zouden binnenstappen. Maar er zijn laagdrempelige manieren om mensen toch duidelijk te maken welke rechten ze hebben. Studenten die huiswerkbegeleiding doen in gezinnen in armoede

kunnen de ouders wijzen op hun rechten. Ze leren niet alleen de kinderen iets bij, maar ook de ouders. Die studenten hebben geen controlerende rol, terwijl hulpverlening van het OCMW wel vaak zo overkomt. Het schrikt minder af. Geef de mensen geen vis, maar leer hen vissen: dat is empowerment. Mensen in hun omgeving ondersteunen en versterken. Het gaat om autonomie in verbondenheid met anderen."

Elke deelsector kampt met eigen drempels. Hoe zit het bijvoorbeeld in de geestelijke gezondheidszorg?
"Uit onderzoek blijkt dat die sector ontoegankelijk is voor mensen in armoede. De drempels zijn er zowel bij de cliënt als bij de hulpverlener en in de relatie tussen beiden. Daarnaast zijn er ook institutionele of structurele drempels. Die situeren zich bij de organisatie, het beleid en de samenleving. Er rust een taboe op psychologische hulp. Er moeten ook afspraken worden gemaakt en nageleefd, wat niet altijd gemakkelijk is als je leven niet zo gestructureerd verloopt. Cliënten moeten formulieren invullen met details over hun privéleven, terwijl er nog geen vertrouwensband met de professional bestaat. Er moet een 'klik' zijn vanaf de eerste afspraak. Als dat niet het geval is, haken ze af. Het taalgebruik van professionals creëert soms ook een afstand. Therapeuten verwachten te vaak dat een hulpvrager gemotiveerd is en zijn vraag goed kan formuleren. Dat lukt niet altijd. Er is een verschil tussen de leefwereld van de armen en de systeemwereld van de organisaties. Die staan haaks op elkaar en organisaties verwachten van hun cliënten dat zij zich aanpassen. Maar misschien moeten we het systeem zelf in vraag stellen, en moeten we meer proactief en outreachend werken. Ondanks de maximumfactuur speelt ook het financiële nog altijd een rol. Mensen moeten het geld voorschieten en dat is voor de armsten niet vanzelfsprekend. Het derdebetalersysteem (*de rekening gaat rechtstreeks naar de mutualiteit, nvdr*) biedt hier kansen. Ervaringsdeskundigen in de armoede en etnisch-culturele bemiddelaars kunnen ingeschakeld worden om te helpen drempels in kaart te brengen en te overbruggen."

Wijkgezondheidscentra staan voor iedereen open met een derdebetalersysteem. Iedereen is er welkom, arm of rijk, het is buurtgebonden. Is dat een goede manier om het stigma weg te nemen?
"Absoluut. Dat is bijvoorbeeld de bedoeling van een Sociaal Huis met de eenloketfunctie. Als je daar binnengaat, weet niemand of je voor een leefloon komt, een poetshulp of een jobgesprek met de VDAB. Ook bij veel doorverwijzers leeft het negatieve, controlerende beeld van het OCMW. Terwijl het OCMW meer doet dan alleen uitkeringen geven. In ons project Bind-Kracht geven we vorming over hoe je anders kan werken als maatschappelijk werker: meer versterkend, ondanks de controlefunctie die je ook hebt. Soms worden thuislozen of OCMW-cliënten verplicht om aan budgetbegeleiding of -beheer te doen, of hebben ze zelf geen inspraak in hun budgetbeheer, terwijl ze vinden dat ze het zelf wel kunnen. Het welzijnswerk, en de hulp- en dienstverlening in het algemeen, neemt vaak te veel over van cliënten, in plaats van hen zelf dingen bij te leren. Er is te weinig maatwerk."

Tine Van Regenmortel, Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA-KU Leuven): "Hulpverlening neemt vaak te veel van de cliënten over, in plaats van hen zelf dingen bij te leren."

"ER IS EEN GROOT VERSCHIL TUSSEN DE LEEFWERELD VAN DE ARMEN EN DE SYSTEEMWERELD VAN DE ORGANISATIES."

Maatwerk kost tijd.
"Dat klopt. We begrijpen dat je niet voor elke cliënt een systeem op maat kan bedenken. Maar zelfs op vijf à tien minuten kan je anders werken door je algemene houding en je visie op armoede bij te stellen. Cruciaal zijn een positieve basishouding en de manier waarop je vragen stelt. Mensen niet veroordelen en aanspreken op hun krachten is belangrijk. Als het eerste contact fout loopt, haken ze af en komen ze niet meer terug.

Tine Van Regenmortel: "Armoede is een complex geheel van problemen. Daarom is het goed dat elk beleidsdomein bij de Vlaamse overheid een aandachtsambtenaar armoede heeft."

In Nederland spreekt men over 'bemoeizorg', niet te verwarren met bemoeizucht. De hulpverlener blijft zorg geven en houdt contact. Dat doe je niet door een controlerende houding aan te nemen, maar door de cliënt te laten weten dat je er echt voor hem bent, dat je kansen geeft en in hem gelooft."

"HET OCMW MOET NOG ALTIJD MEER PROACTIEF EN OUTREACHEND WERKEN."

Is de opleiding van toekomstige hulpverleners al doordrongen van die visie?
"Het kan beter. Ik ben zelf psychologe en vrees dat de jonge garde nog steeds weinig weet over wat armoede betekent of wat een 'leefwereldperspectief' is. Voor veel hulpverleners is een patiënt een patiënt. Artsen zien vaak alleen de lichamelijke ziektes van mensen en blijven blind voor hun dagelijkse leven. Ze moeten hun ervaring met het omgaan met klachten kunnen gebruiken. Die cultuuromslag moet nog komen."

Welke drempels zijn er nog in de samenleving?
"De samenleving vindt dat je schuldig bent aan armoede. 'Ze moeten maar geen dure gsm's en flatscreens kopen. Ze moeten maar niet zoveel drinken. Ze moeten maar niet zoveel kinderen krijgen. Het is hun eigen schuld.'
Het basisonderwijs mag dan inspanningen doen om gratis te zijn, maar dat helpt niet zolang leerkrachten niet weten wat het betekent om in armoede te leven. Een leerling die thuis in armoede leeft, kan alleen een goeie relatie opbouwen met zijn leerkracht als die het leefwereldperspectief van armoede begrijpt. Als de relatie niet goed is, loopt het ook vaak mis met de kennisoverdracht. Leerkrachten moeten leren zien wat er schuilt achter ouders die niet opdagen voor een oudercontact en leerlingen die hun huiswerk niet maken. Een huisbezoek kan veel verduidelijken. Het punten- en prestatiesysteem overheerst nog en niet iedereen wordt aangesproken op zijn of haar specifieke talenten.
Ook werkgevers zijn niet altijd goed op de hoogte over wat ze kunnen doen om mensen in armoede een job te geven en te laten behouden. Sommige werkgevers doen hun best, maar missen informatie en tools. Ze moeten een beroep kunnen doen op een humaner personeelsbeleid waar open gepraat wordt over allerlei soorten belemmeringen en waar er ruimte is voor diversiteit. Unizo zit op het goede spoor met zijn armoedeconsulent.
Armoede is een complex geheel van problemen. Daarom is het goed dat elk beleidsdomein bij de Vlaamse overheid een aandachtsambtenaar armoede heeft, en dat er verticale en horizontale overlegstructuren zijn. Het helpt ook dat er op verschillende domeinen ervaringsdeskundigen in de armoede worden ingeschakeld, zoals bij de VDAB, Kind en Gezin, en de POD Maatschappelijke Integratie."

BIND-KRACHT: KRACHTGERICHTE HULPVERLENING IN DIALOOG

Het project Bind-Kracht wil de kwaliteit van de hulpverlening aan mensen in armoede verbeteren. Kernthema's zijn de ontwikkeling van krachtgerichte hulpverleningsrelaties, omgaan met afhankelijkheid in de hulpverlening, en op een duurzame manier de autonomie en integratie van mensen in armoede verhogen. De vormingen, studiedagen en het onderzoek van Bind-Kracht gaan uit van een gelaagde kijk op armoede. Het project wil niet denken in termen van 'schuld', maar gaat uit van de kracht van mensen, zonder daarbij hun kwetsuren uit het verleden te negeren. Dialoog en participatie met mensen in armoede staan centraal. De onderzoekers van Bind-Kracht bestudeerden onder andere al de interculturalisering van de hulpverlening aan mensen in armoede en de gehechtheid bij generatiearme moeders.

▶ *Meer info over de vormingen van Bind-Kracht voor professionals en vrijwilligers: www.bindkracht.be*

▶ *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

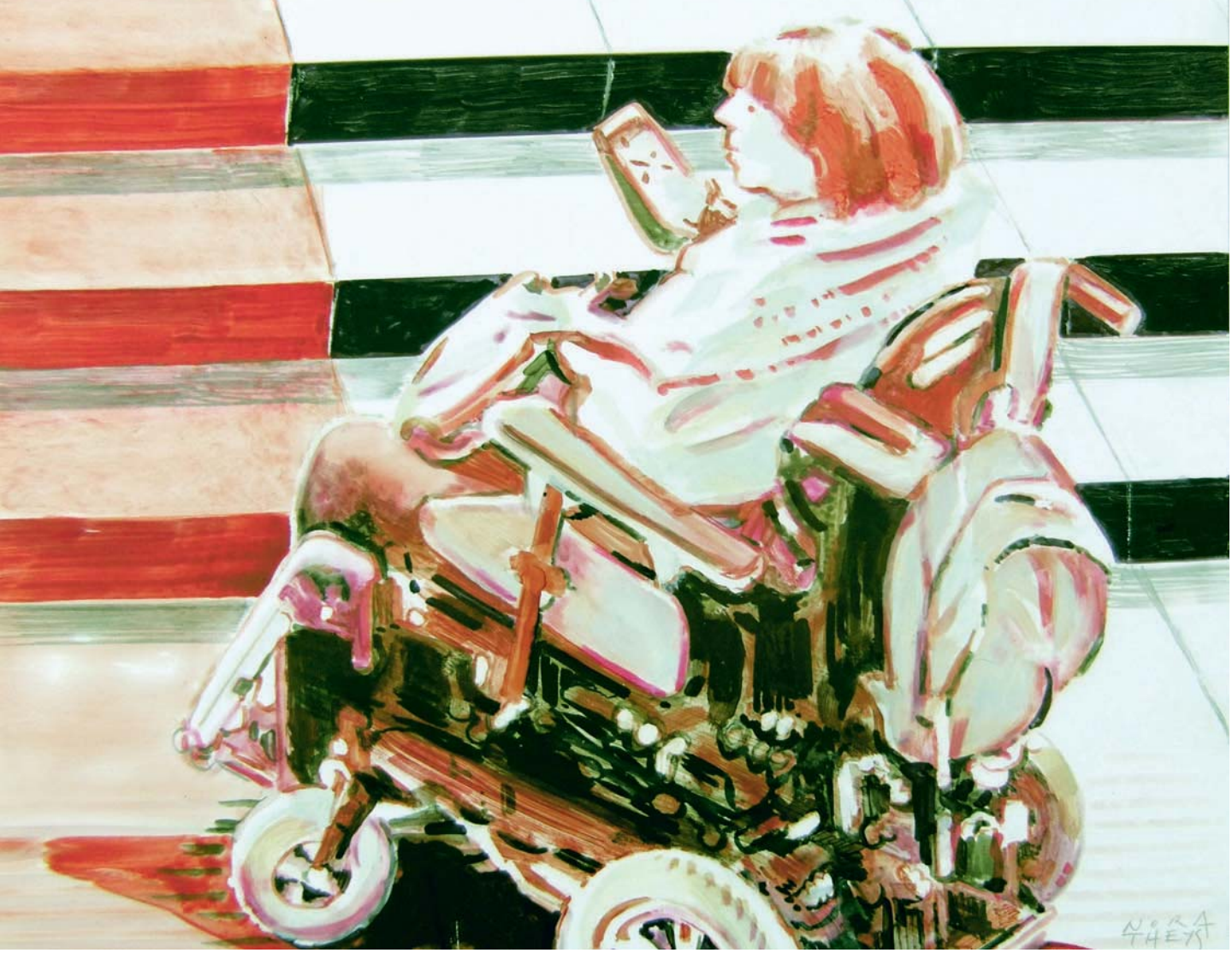

ROLSTOELPLAN BRUSSEL GEEFT STRATEN ROOD OF GROEN LICHT

MOBIEL MET HANDICAP

PRAKTIJKTEST **Straten vol kasseien, putten in de weg en toiletten op kelderniveau: Brussel is niet de makkelijkste stad per rolstoel. Use-It, gespecialiseerd in stadsplannen voor jongeren, maakte op vraag van de Vereniging van Personen met een Handicap (VFG) een rolstoelplan voor onze hoofdstad.** TEKST LIESBETH VAN BRAECKEL | FOTO'S BOB VAN MOL | ILLUSTRATIE NORA THEYS

Op het plan kreeg elke straat een kleurtje: in groene straten kunnen rolstoelers zich in hun eentje verplaatsen, in gele straten hebben ze wat hulp nodig en in rode straten is het zelfs mét hulp niet te doen. Naast overzichtskaarten geeft het plan ook tekst en uitleg bij de toegankelijkheid van musea, theaters, bioscopen, cafés en restaurants. Jonge Brusselaars in een rolstoel hebben alles zelf ter plaatse getest.

"Zo'n plan was nodig", zegt Nicolas Marichal van Use-It. "Op websites van musea staat vaak wel hoe het met de toegankelijkheid in het museum gesteld is, maar niet hoe je met een rolstoel tot aan het museum geraakt. Daar geeft het rolstoelplan een antwoord op. Het plan helpt jonge individuele rolstoelgebruikers in de stad hun weg te vinden."

Najoie Larabi en Katrien Simons zijn twee van die jonge rolstoelers. We ontmoeten hen in het Via Via reiscafé aan de Steenkoolkaai, een van de locaties die als toegankelijk vermeld staan op het plan. Voor we de straat op trekken wil Katrien nog even naar het toilet. Dat staat op het plan nochtans aangegeven als ontoegankelijk. Het blijkt inderdaad een klus: voor de vrouwentoiletten moet je trappen naar beneden, voor de mannentoiletten trappen naar boven. Omdat ze zelf nog een beetje kracht in haar benen heeft, lukt het met wat hulp uiteindelijk toch.

Greet Vandewynckele, educatief medewerker VFG (links): "Brussel doorkruisen in de rolstoel is voor durvers."

ESTHETIEK BOVEN ETHIEK

Buiten stuiten we meteen op een straat die op het plan als 'geel' gequoteerd staat. De stoep is aangelegd met kasseien. "Bij de aanleg van de straten haalt esthetiek het vaak op de ethiek", vindt Najoie. "Die kasseien zijn mooi, maar niet makkelijk om een manuele rolstoel op voort te duwen. Voor mensen met een kinderwagen of ouderen die niet goed te been zijn, zijn kasseien vaak ook een kwelling."

"Brussel per rolstoel is voor durvers", vindt Greet Vandewynckele van VFG. We wandelen richting de beurs en passeren het Marriot hotel. "Dit is een prima locatie om naar het toilet te gaan", weet Najoie. "Chique hotels zijn meestal goed toegankelijk en proper."

Katrien neemt even een kijkje binnen en heeft al spijt dat ze niet gewacht heeft om hier naar het toilet te gaan. Najoie heeft begrip voor het feit dat toiletten in oudere gebouwen moeilijk toegankelijk zijn. "Als eigenaars van oude gebouwen doen wat ze kunnen, zijn we al blij. Maar als er bij nieuwbouw geen rekening gehouden wordt met rolstoelgebruikers, dan word ik daar flink kwaad van."

Een bezoekje aan de Grote Markt mag niet ontbreken als je in Brussel bent. De Grote Markt staat ook geel ingekleurd op het plan, wegens de kasseien. Niet onterecht, merken we als Katrien met het voorwiel van haar manuele rolstoel in een brede voeg vast komt te zitten.

"BRUSSEL PER ROLSTOEL IS NIET VANZELFSPREKEND, MAAR HET IS EEN TE LEUKE STAD OM HET NIET TE PROBEREN."

Katrien Simons: "De automaat staat te hoog. Ik kan het scherm niet zien, en als ik mijn code intik, kan iedereen meekijken."

KOPPIGE KAMIKAZE

Mocht Najoie bij de scouts zijn, haar totemnaam zou 'koppige kamikaze' kunnen zijn. Toegankelijk of niet, zij laat zich niet afschrikken en gaat in haar elektrische rolstoel overal naartoe. "De bioscoop is nochtans een catastrofe op dat vlak. Vier van de twaalf zalen zijn zogezegd toegankelijk. In werkelijkheid raak je slechts

In het Via Via reiscafé moet je voor de vrouwentoiletten de trappen naar beneden, voor de mannentoiletten naar boven.

in eentje zonder problemen binnen", vertelt ze. "En dan nog weet je soms niet op voorhand welke film ze in die zaal spelen."
Najoie woont en werkt in Brussel, en gebruikt de metro voor haar verplaatsingen. Ze moet wel uitkijken welke stations ze uitkiest. Er zijn liften voor rolstoelers, maar die zijn vaak niet duidelijk aangegeven. De lift voor metro De Brouckère zouden we inderdaad zomaar voorbijlopen mocht Najoie ons er niet op gewezen hebben. Ze toont ook dat de lift maar net breed genoeg is voor haar rolstoel en er bestaan nog bredere modellen.
Even later komen we langs een geldautomaat waar Katrien geld wil afhalen. Geen sinecure. "De automaat staat te hoog", vindt Katrien. "Ik kan het scherm niet zien, en als ik mijn code intik, kan iedereen meekijken."
We eindigen onze tocht in café De Markten, dat makkelijk toegankelijk is via een hellend vlak op de binnenplaats. Katrien besluit: "Het rolstoelplan is een mooi initiatief. Ik zou graag ook plannen voor steden als Leuven en Gent willen."

Najoie Larabi: "Ik ben een koppige kamikaze: met mijn rolstoel kom ik overal."

- *De brochure met het plan kan besteld of gedownload worden op www.rolstoelplanbrussel.be*
- *Voor meer info over de Vereniging Personen met een Handicap, ga naar www.vfg.be*
- *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

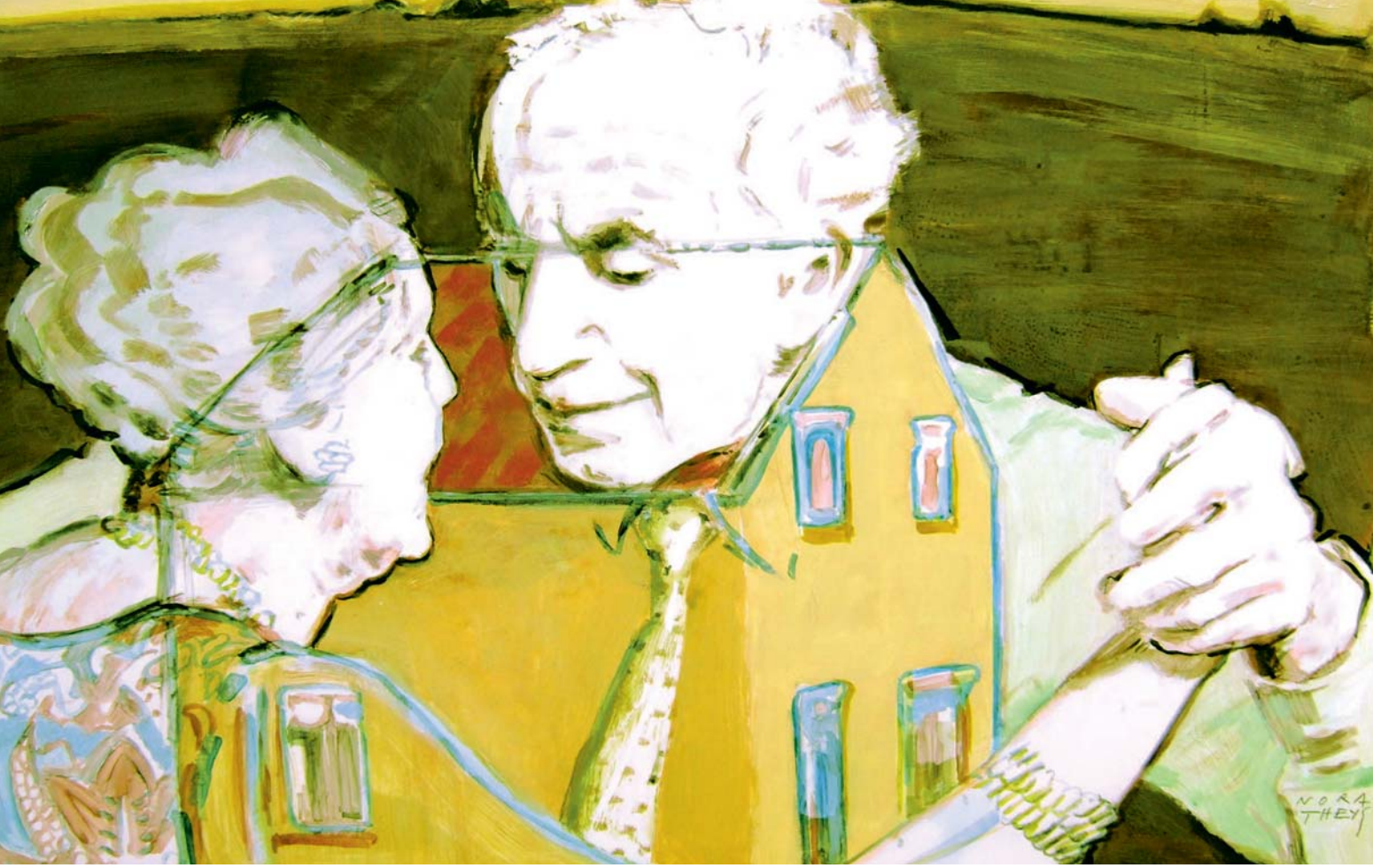

OUDERENZORG MOET TOEGANKELIJK

STRAMME LEDEN, SOEPEL HUIS

WONEN VAN OUDEREN **Vroeg of laat moeten we het huis uit omdat we niet meer voor onszelf kunnen zorgen. Dat moment kunnen we uitstellen. We hoeven niet in een woonzorgcentrum terecht te komen. Maar die gevrijwaarde zelfstandigheid vraagt wel een investering. Herwig Teugels, directeur van het Kenniscentrum Woonzorg Brussel, vertelt hoe ze dat in onze hoofdstad aanpakken.**

TEKST NICO KROLS | FOTO JAN LOCUS | ILLUSTRATIE NORA THEYS

Waarom duurt het zo lang voor onze maatschappij ook voor personen met een handicap of oudere mensen toegankelijk is? Wat voor hen comfortabel is, is toch geschikt voor iedereen?
Herwig Teugels: "Dat is waar. In de straat waar onze kantoren zich bevinden *(de Lakensestraat in Brussel, nvdr)* zijn er vier winkels gerenoveerd. Ze hebben allemaal een drempel en geen enkele heeft een deur breder dan tachtig centimeter. Een gemiste kans. Het probleem begint bij het hoogste niveau. De regelgeving zou nog verder mogen gaan. Toegankelijk bouwen en verbouwen vraagt een andere manier van denken. Als de overheid van dat nieuwe denken niet overtuigd is, dan voelen lagere echelons – laat staan de particulier – zich niet geroepen om te volgen."

Is het hoegenaamd haalbaar om tot het einde van je leven thuis te blijven wonen?
"Dat hangt sterk samen met de toegankelijkheid. Ken je de vijf B's? Als een product of een dienst toegankelijk wil zijn, moet het in hoofdzaak bruikbaar, begrijpelijk, bereikbaar, beschikbaar en betaalbaar zijn. Afhankelijk van de doelgroep en de situatie zal de ene B al belangrijker zijn dan de andere.
Wie bouwt volgens de principes van Design for All zal merken dat je niet per se rolstoeltoegankelijk

ZOEKEN NAAR RUIMTE IN BRUSSEL

Brussel telt meer dan 1,1 miljoen inwoners waarvan 150.000 ouder dan 65 jaar en 25.000 ouder dan 85 jaar. Dat maakt van Brussel niet het oudste Belgische gewest, maar de historische achterstand aan Nederlandstalige ouderen- en thuiszorgvoorzieningen is groot. Amper 16% van de geprogrammeerde plaatsen in woonzorgcentra is daadwerkelijk gerealiseerd. In Vlaanderen is dat 78%. Slechts 3% van de geplande serviceflats staat er ook werkelijk (49% voor Vlaanderen). De eerste Vlaamse erkende dagverzorgingscentra zijn intussen wel van start gegaan, maar kortverblijf bestaat niet. En minder dan 20% van de geprogrammeerde uren gezinszorg zijn gerealiseerd. Voor de helft van het geplande aanbod bestaan er lokale dienstencentra, en ook de regionale dienstencentra zijn relatief goed verspreid. Brussel heeft nood aan 2.600 bijkomende plaatsen in woonzorgcentra, serviceflats en centra voor kortverblijf en 80 plaatsen in dagverzorgingscentra. Tegen 2020 zou die nood nog verdubbelen. Tenzij in alternatieve woonzorgmodellen wordt geïnvesteerd, wat gezien de diversiteit van de Brusselse ouderenpopulatie een logisch pad zou zijn. Volgens Herwig Teugels moet Brussel zoeken naar een gevarieerde woonzorgtypologie. Heil wordt verwacht van kleine, doordachte ingrepen en extra plaatsen, maar ook van thuiszorg en ondersteunende diensten zoals zorgknooppunten, lokale dienstencentra, woningaanpassing. "Dit betekent ook dat de regelgeving moet worden bijgesteld, nieuwe woonmodellen ontwikkeld, thuiszorg efficiënter georganiseerd, sociale huisvesting anders ingevuld", aldus Teugels.

ALTERNATIEVE WOONVORMEN

- **Centraal wonen:** apart wonen rond gemeenschappelijke open ruimte bv. binnenplaats
- **Kangoeroewonen:** wederzijdse hulp tussen bewoners van aparte leefruimtes
- **Gestippeld wonen:** diverse leefruimten voor apart wonende leden van eenzelfde doelgroep of lotgenoten die elkaar kennen, maar leven in de anonimiteit van bijvoorbeeld een woonblok
- **Co-housing:** apart wonen met gezamenlijke activiteiten, zoals eten en/of koken
- **Aanleunwoning, serviceflat of assistentiewoning:** apart wonen maar met gemeenschappelijke dienst- en/of hulpverlening
- **Leefgemeenschap:** enkel een eigen woongelegenheid, samenleven met elkaar ondersteunende bewoners
- **Woonzorgcentrum:** eigen kamer in de zorgvoorziening

moet wonen. Je moet zo bouwen dat de woning aanpasbaar is. Slechts een klein percentage van de thuiswonende ouderen komt in zijn laatste dagen in een rolstoel terecht. Architecten en aspirant-architecten moeten nog meer attent gemaakt worden op duurzaam en levenslang wonen. Overigens heeft deze stad zo'n enorme bouw- en woondichtheid dat ik me afvraag of er in Brussel nog veel nieuwe gebouwen voor voorzieningen moeten worden opgetrokken. Thuiszorg is economisch meer verantwoord dan woonzorgcentra. We zouden even goed mobiele zorgteams kunnen inzetten die de combinatie van wonen en zorg faciliteren. Dat veronderstelt dat de woningen in orde zijn, zowel voor de bewoners als voor de thuiszorgers. In Brussel gaat dat dan zelfs over de aanwezigheid van warm water of een privaat toilet. Sommige woningen hebben dat nog altijd niet."

Moet de diversiteit aan woonvormen worden uitgebreid?

"Vandaag woon je als oudere doorgaans ofwel alleen ofwel in een voorziening. Er bestaan inderdaad al tussenvormen. Kangoeroewonen is zo'n manier van gezamenlijk wonen zonder dat je het gevoel hebt dat je vrijheid je is ontnomen. "

Herwig Teugels, directeur Kenniscentrum Woonzorg Brussel: "Thuiszorg is economisch meer verantwoord dan woonzorgcentra. We zouden even goed mobiele zorgteams kunnen inzetten die de combinatie van wonen en zorg faciliteren."

"Momenteel doen we een verkennende studie die acht verschillende, al bestaande, woonvormen bij elkaar wil brengen. We kijken welke voordelen dergelijke woonvormen kunnen opleveren voor minderbegoede zorgvragers in het dure Brussel.

"NIET ALLEEN DE WONING, OOK DE OMGEVING MOET TOEGANKELIJK ZIJN."

Vele ouderen betalen de helft van hun pensioen aan huur voor rudimentaire huisvesting. In Brussel is ongeveer 60% van de inwoners huurder. In Vlaanderen is 70% eigenaar. Dat heeft consequenties voor de manier van wonen. Naast zelfstandig thuiswonen bestaan allerlei alternatieve woonvormen en diverse vormen van gemeenschapswonen. *(zie kader, nvdr)* Een ander belangrijk aspect is dat mensen graag wonen waar er een sociale cohesie is. Dat vermindert de eenzaamheid. De ruimte daarop inrichten, dat is de kunst. Daarvoor moet niet alleen de woning toegankelijk zijn, maar ook de omgeving."

Waarom richten jullie een Steunpunt Woningaanpassing Brussel op?
"We merkten dat nogal wat woningaanpassingsadviezen die worden verstrekt door een regionaal dienstencentrum verticaal werden geklasseerd. Niet omdat die adviezen niet goed zouden zijn of omdat ze niet werden geapprecieerd. De senioren zelf weten niet altijd goed hoe ze het advies in uitvoering kunnen brengen. Dat is precies wat het Steunpunt kan doen. Dat gaat met het advies aan de slag. Vaak gaat het maar om kleine aanpassingen waar niet iedereen aan denkt: handgrepen aan het bad, het verplaatsen van een kast. Het Steunpunt kan ook klusjesdiensten aan het werk zetten om aan het advies een praktisch gevolg te geven. Maar het Steunpunt kan ook informeren over wat financieel en technisch mogelijk is. Het hoeft niet altijd om grote verbouwingen of de begeleiding daarbij te gaan."

NIEUW: STEUNPUNT WONINGAANPASSING BRUSSEL

Verschillende Brusselse organisaties die met woningaanpassing of zorgwonen van ouderen te maken hebben, openden onlangs het Steunpunt Woningaanpassing Brussel. Het Steunpunt biedt ook vorming over woningaanpassing.

▶ *Steunpunt Woningaanpassing Brussel, 02 240 80 81*

DEMENTIEVRIENDELIJK BOUWEN

'Architectonica begrepen' is een congres dat de nieuwste inzichten verkent omtrent hoe architectuur en inrichting van de woonomgeving kunnen bijdragen tot het welbevinden van de persoon met dementie. Aanleiding van dit congres is het boek *Architectonica. Een thuis voor mensen met dementie* (verschenen bij EPO, ISBN 9789491297120). Het congres wordt georganiseerd door het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw in partnerschap met Wissner-Bosserhoff en Philips.

▶ *Architectonica begrepen, Mechelen, 24 mei 2012: infocentrum.dementie.be*

▶ *www.woonzorgbrussel.be*
▶ *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

PROJECTOPROEP: NIEUWE RUIMTELIJKE CONCEPTEN VOOR ZORG

We leven langer en onze woon- en leefwensen zullen de komende decennia veranderen. Vlaams minister Jo Vandeurzen en Vlaams Bouwmeester Peter Swinnen vragen iedereen om mee na te denken hoe we deze uitdagingen in de toekomst vorm kunnen geven. In het voorjaar van 2012 lanceren ze een oproep voor innoverende projecten, die de zorgverlening een volwaardige plaats geven in onze ruimtelijke omgeving. Er is namelijk maar voldoende ruimte voor de zorg, als je voldoende zorg draagt voor de ruimte.
Hoe rusten we wijken en gebouwen uit zodat mensen niet hoeven te verhuizen omwille van hun zorgbehoefte? Hoe integreren we de nodige hulp- en dienstverlening in het wonen?

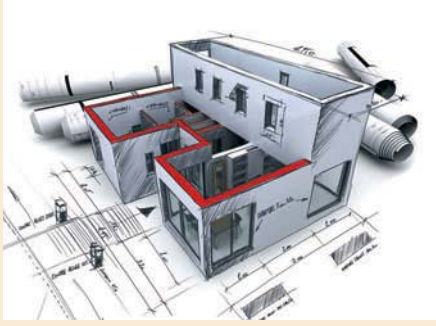

In 2020 zal Vlaanderen 200.000 extra 65-plussers tellen, van wie meer dan 50.000 ouder dan 85 jaar. Prognoses voorspellen een nood aan 30.000 extra woongelegenheden in woonzorgcentra tegen 2030.
Die exponentiële groei vergt meer aangepaste woon- en zorgmogelijkheden, een doordacht gebruik van onze ruimte en een maatschappelijk debat met duidelijke keuzes.

▶ *www.vipa.be* ▶ *www.vlaamsbouwmeester.be*

BELEID

JEAN-PIERRE VAN BAELEN: "DE ZORGVRAGER HOUDT DE TOUWTJES IN HANDEN."

EEN SAMENLEVING MET ZORGGARANTIE

PERSPECTIEF 2020 **Jean-Pierre Van Baelen is veranderingsmanager. Hij stippelt een traject uit voor de zorg van personen met een handicap. Het doel is dat Vlaanderen vanaf 2020 de zorg kan garanderen voor iedereen die een handicap heeft. Betekent dit ook het lang verhoopte einde van de wachtlijsten?**

TEKST NICO KROLS | FOTO JAN LOCUS

De conceptnota Perspectief 2020 werd in juli 2010 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Daarmee wordt de ambitie neergelegd dat mensen met een handicap, zoals iedere andere burger, zo veel mogelijk in de samenleving moeten kunnen leven. Een principe dat al langer gold, maar nu een definitieve vorm moet krijgen. Jean-Pierre Van Baelen (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin) moet het veranderingstraject concretiseren en geeft op een tweedaags colloquium een stand van zaken over Perspectiefplan 2020.
Hierbij zullen de sector en de brede samenleving ten gronde bevraagd worden over hoe die evolutie tot stand kan worden gebracht.

Zal het Perspectiefplan de wachtlijsten uit de wereld helpen?
Jean-Pierre Van Baelen: "Dat is de bedoeling voor mensen met een dringende zorgvraag. Paradoxaal genoeg heeft Vlaanderen altijd meer geïnvesteerd in de uitbreiding van de capaciteit, terwijl de wachtlijsten toch langer werden. Ook deze Vlaamse Regering investeert 150 miljoen in uitbreiding. Er is aan het systeem altijd gesleuteld, maar de laatste tien jaar bleek dat we er op deze manier niet komen. Maatschappelijk is dat niet verantwoord. En het is dat nog minder voor ouders die ongerust zijn over wat er met hun gehandicapte zoon of dochter gebeurt eens zij niet meer voor hen kunnen zorgen. Helaas blijken het ook vaak de delicate dossiers met complexe hulpvragen die op de wachtlijst komen te staan."

Wat moet er tegen wanneer bereikt worden?
"De conceptnota bevat twee strategische doelstellingen. Er moet een zorggarantie zijn voor personen met een handicap met de grootste ondersteuningsnood tegen 2020. En de ondersteuning en zorg in Vlaanderen moet nog meer vraaggestuurd worden. Dat betekent dat de persoon met een handicap of zijn directe omgeving de regie van de zorg in handen heeft, en dus niet langer afhankelijk is van het aanbod dat de voorzieningen in pakketten aanbieden."

Een zorggarantie klinkt beloftevol, maar is ze haalbaar?
"Om de twee strategische doelstellingen te bereiken heeft de Vlaamse Regering elf strategische projecten vooropgesteld. Een ervan is het voeren van het maatschappelijke debat. Een ander project is de opvolging van het zorgregiebesluit dat ervoor moet zorgen dat de vrijgekomen plaatsen op de wachtlijst toekomen aan de hulpvrager die het aanbod het meest nodig heeft. Dat wordt op provinciaal vlak geregeld.
De hulpvrager staat dus niet meer alleen tegenover de voorziening, maar er wordt in een regionaal overlegnetwerk gehandicaptenzorg (ROG) bekeken wie er welke zorg krijgt. Dat systeem heeft de laatste jaren een succesvolle weg afgelegd. We zullen het met Perspectief 2020 versterken. Dat neemt niet weg dat we de capaciteit zullen moeten blijven uitbreiden tot 2020. En bij het traject hoort ook de invoering van een persoonsvolgend budget. Daarmee wordt de autonome regie van de zorg door de gebruiker gegarandeerd."

Jean-Pierre Van Baelen (Departement WVG): "Een persoonsvolgend budget kan de autonomie van de zorggebruiker versterken."

- *Het volledige interview lees je op weliswaar. be*
- *6 en 7 juni 2012 – ICC Gent – Colloquium Perspectiefplan 2020: een inclusieve samenleving.*
- *Reacties welkom op **www.weliswaar.be/forum***

MAARTEN KETELS SCHREEF EN VERTOLKTE *STEL JE VOOR. IK ZOEK EEN MENS*

"DEURE DOEN!"

DE POLL VAN PROUST

Maarten Ketels (25) is bekend van gastrollen in *Witse* en als Daniel uit *De Rodenburgs*. Hij speelt Leo in *Groenten uit Balen* en onlangs stond hij op de planken in *Hitler is dood*, een coproductie van 't Arsenaal en Braakland/Zhebilding. TEKST NICO KROLS | FOTO STEPHAN VANFLETEREN

Voor zijn afstudeerproject aan het Conservatorium van Antwerpen bivakkeerde Maarten Ketels gedurende twee weken in een zelfgebouwd houten huisje in Antwerpen-Centraal waar passanten op de koffie kwamen. Van de gesprekken maakte hij een caleidoscopische reeks observaties waarmee hij de condition humaine van het bonte allegaartje treinreizigers treffend samenvat in de monoloog *Stel je voor. Ik zoek een mens*. Hij deed dat over in *Stel je voor, ik zoek een staat* in Amsterdam-Centraal, samen met Rebekka De Wit en Freek Vielen. Met hen richtte hij het gezelschap 'Het Huis van Afgevaardigden' op. Momenteel maakt Maarten meubels, vooraleer hij zich weer op tv-werk stort. We legden hem de vragenlijst van Proust voor, om te weten wie Maarten Ketels wel denkt dat hij is.

Wat is jouw belangrijkste karaktertrek?
Ik zou echt niet weten wat er bovenaan de lijst moet komen, maar de karaktertrek 'waar zijn mijn sleutels' daar heb ik dagelijks last van.
Wat is jouw idee van volmaakt geluk?
Daar niet mee bezig hoeven te zijn.
Wat is je grootste angst?
De dood van mijn familie en geliefden.
Wat is mijn voornaamste tekortkoming?
Ik ken van geen enkele taal alle woorden.
Wat is mijn favoriete bezigheid?
Slapen en dromen. Echt.
Met welke historische figuur kan je je het meest identificeren?
Sisyphus.
Welke levende figuur bewonder je het meest?
Brandweermannen, spoedartsen en ambulanciers en de mensen die de straat vegen.
Wat is je grootste buitenissigheid?
Dat zeg ik niet.
Wat vind je niet leuk aan je uiterlijk?
Dat het overal met me meeloopt.
Wat vind je je grootste prestatie?
Dat ik mezelf en een huisdier in leven kan houden door te doen wat ik graag doe.
Wanneer lieg je?
Dat heb ik vroeger te veel gedaan. Ik probeer niet meer te liegen.
Welke trek verafschuw je het meest in anderen?
Verwaandheid.
Wat zou je grootste ongeluk zijn?
Belachelijk ziek worden, op die wijze dat mensen zelfs gaan zeggen: 'shit, die is echt belachelijk ziek'.
Waar en wanneer was je het gelukkigst?
Vermoedelijk in de baarmoeder en de korte periode na mijn geboorte die duurde tot anderen dingen van mij gingen verwachten. Zoals een kruisjessteek maken of 26 verschillende letters in een door hen bepaalde volgorde afdreunen.
Welk bezit koester je het meest?
Dat zeg ik niet.
Mocht je sterven en mogen terugkeren, wie of wat zou je willen zijn?
Een schildpad in een oceaan zonder boten.
Wat is je favoriete reis?
Onlangs ben ik gaan diepzeeduiken in Mexico. Ik wist niet wat ik zag!
Welke hervorming zie je het liefst doorgevoerd?
Dat de opbrengst van verkeersboetes en parkingtickets voor de helft wordt geïnvesteerd in openbaar vervoer en voor de andere helft in opleidingen voor asielzoekers.
Welke gave van de natuur zou je het liefst willen bezitten?
Ik zou het fijn vinden als mijn ledematen weer zouden aangroeien na eventueel verlies ervan.
Wat is je geestelijke conditie momenteel?
Ik heb een kater.
Wat is je lijfspreuk?
1) Deure doen! 2) Be bold and may mighty powers come to your aid. 3) Se non potete parlare bene di una persona, non parlatene.
Hoe zou je willen sterven?
Stikkend in een Bastogne-koekje, als gezant van de mensheid tijdens de eerste tête-à-tête met een buitenaards wezen.
Wie is je held(in) in de wereld van de literatuur?
Vandaag is dat Huckleberry Finn.
Wie is je favoriete componist/schrijver/kunstenaar?
Respectievelijk: Bach, Mark Twain, Phlegm.

▶ *Het volledige interview lees je op www.weliswaar.be*

WELISWAAR DEELT 5 EXEMPLAREN UIT!

Van de tekstbundel (in houten uitvoering) van *Stel je voor. Ik zoek een mens* deelt *Weliswaar* vijf exemplaren uit. Wie op 9 april 2012 tussen 12 en 13 uur mailt naar mens@weliswaar.be maakt kans op een exemplaar. Vergeet je thuisadres niet te vermelden zodat we het kunnen opsturen!

▶ Stel je voor, ik zoek een staat *is geselecteerd voor TAZ#2012 dat loopt van 26 juli tot en met 4 augustus, theateraanzee.be*

▶ *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

HOE EEN PSYCHISCHE AANDOENING JE JOB BEÏNVLOEDT

WERKEN ALS HET KAN

EMANCIPATIE **Als je psychisch ziek bent, is het vaak moeilijk om op de arbeidsmarkt te blijven. Werkgevers worstelen met vooroordelen, voltijds werk is te zwaar en halftijds werk te risicovol. *Weliswaar* sprak met Katrien Dehondt die – ondanks haar bipolaire stoornis – graag weer een vaste baan wil.**

TEKST STEFANIE VAN DEN BROECK | FOTO BOB VAN MOL | ILLUSTRATIE ELISABETH NOELS

"Enkele jaren geleden stapte ik naar de VDAB: ik wilde graag weer werken, maar een gewone voltijdse baan viel me te zwaar. Ze hebben me toen een beschutte werkplaats voorgesteld. En ik maar jaknikken, ik was al blij dat ik iets kreeg. Later besefte ik het pas: ik werd ingedeeld in het hokje 'mensen met een mentale beperking'. Terwijl ik zelf een A1-diploma heb! Ik heb dat nog net op tijd kunnen afzeggen."

Katrien Dehondt (41) grijnst. Sinds haar zesentwintigste is ze manisch-depressief. Of bipolair, zoals dat heet. Katrien heeft nochtans lang voltijds gewerkt, in de zorgsector, maar dat hield ze niet vol. En ze is niet de enige.

Toch wordt deze groep weinig gehoord. Daarom besloten het Koningin Fabiolafonds en het Fonds Julie Renson om in een 'Gebruikersgroep GGZ en Werk' patiënten samen te brengen om te debatteren over hun noden op de arbeidsmarkt. Katrien was een van hen, maar er waren ook mensen met depressie, autisme en borderline.

"Eén voor één hebben we hetzelfde verhaal", vertelt Katrien. "Wij voelen ons soms als een kasteelruïne: je kunt er iets prachtigs van maken, maar hoe langer je het op zijn beloop laat, hoe moeilijker dat wordt. En – belangrijker nog – er is een goede aannemer nodig die alles coördineert en helpt waar nodig."

DEUR DICHT NA PSYCHIATERSBRIEFJE

Toen Katrien voor het eerst ziek werd, probeerde ze dat lange tijd te verstoppen, zeker op het werk. "Het taboe was groot. Gelukkig kon ik bij de zelfzorggroep Ups & Downs terecht, waardoor ik mijn ziekte leerde te aanvaarden. Maar op het werk lag dat anders. In het begin kan je het verzwijgen, maar na een tijdje moet je toch doktersbriefjes van de psychiater meebrengen. Dat sluit deuren. Ik ben ettelijke keren ontslagen. Een mens zou verwachten dat er in de zorgsector meer begrip is, maar dat is een misverstand. Daar wordt net verwacht dat je sterk in je schoenen staat."

Die ontslagen waren voor Katrien telkens een zware

dobber. "Werk is ontzettend belangrijk voor mij. Anders voel ik me een profiteur. Maar een job geeft je leven ook structuur, iets wat voor mensen met een bipolaire stoornis des te belangrijker is."
Voor mensen als Katrien is er voorlopig maar één geschikte oplossing: vrijwilligerswerk. Intussen werkt zij al twee jaar als vrijwilliger in een wijkgezondheidscentrum. "Dat bevalt me enorm. Soms vraag ik me zelfs af of ik niet beter weer halftijds zou werken. Ik ben tenslotte al zes jaar stabiel. Maar als ik dan weer ziek zou worden, dan wordt mijn invaliditeitsuitkering kleiner. Dat risico wil ik niet nemen."

ERVARINGSDESKUNDIGEN IN DE PSYCHIATRIE?

In de Gebruikersgroep GGZ en Werk klonk vaak dezelfde verzuchting: we willen graag werken, maar we kunnen niet meedraaien in de snelle, prestatiegerichte arbeidsmarkt. Waar je – als het even misloopt – meteen alles dreigt te verliezen. Katrien vindt het nochtans eenvoudig. "Zelf ben ik 66% gehandicapt verklaard. Maar er is toch nog die andere 34% die wel kan en wil meedraaien in onze maatschappij? Maak dan toch contracten van twaalf of acht uur. En zorg dat collega's de boel kunnen overnemen, als je even 'uitvalt'. Dat geldt trouwens niet alleen voor mensen die psychisch ziek zijn. Ook wie bijvoorbeeld chronische rugklachten heeft, zou bij zo'n systeem gebaat zijn."
Werk op maat: het is een van de belangrijkste aanbevelingen die uit de groepsgesprekken voortvloeiden. Maar er is nog een prangende kwestie. "Waarom kunnen er geen ervaringsdeskundigen worden opgeleid?", vraagt Katrien zich luidop af. "Voor mensen in armoede is dat een belangrijke troef, maar voor psychiatrische patiënten bestaat die mogelijkheid niet. Ik heb de nood aan den lijve ondervonden toen ik in een psychiatrisch centrum verbleef. Zodra je behandeling erop zit, krijg je amper begeleiding. Er wordt nog medicatie voorgeschreven, maar niemand vertelt je hoe het dan verder moet. Op de arbeidsmarkt, maar ook in je gezinsleven en in de samenleving. Zo'n ervaringsdeskundige weet waarover hij praat en kan mensen begeleiden. In ziekenhuizen bijvoorbeeld of bij de VDAB. Ik hoop dat er snel zo'n opleiding wordt gestart, want dat lijkt me de ideale job!"

Katrien Dehondt: "Een job geeft je leven structuur, iets wat voor mensen met een bipolaire stoornis des te belangrijker is."

WELZIJN + WERK = W²

Voor mensen met psychische, mentale of medische problemen, kan arbeidszorg een goede oplossing zijn, zegt Patricia Vroman, beleidsmedewerker op het departement Werk en Sociale Economie. "Dat is een vorm van onbetaalde arbeid voor mensen die te weinig draagkracht hebben voor betaald werk. Maar het zorgt er wel voor dat ze zin en structuur in hun leven krijgen. Ze kunnen naar verschillende werkplaatsen, waar vaak ook 'gewone' werknemers aan de slag zijn. In het ideale geval is het een opstap naar de arbeidsmarkt."
Nu zijn er veel losse initiatieven, maar de Vlaamse Regering wil tegen 2014 een decretaal kader maken voor deze arbeidszorg. Daarvoor hebben ze onlangs een visietekst klaargestoomd: W². Dat kwadraat wijst op de samenwerking tussen de departementen Welzijn en Werk en Sociale Economie. "Er moet tweerichtingsverkeer komen tussen deze domeinen, zodat iedereen optimaal kan participeren in de samenleving. In het domein Werk en Sociale Economie is er veel expertise over de arbeidsmarkt, terwijl de mensen van Welzijn weten hoe de zorgsector in elkaar zit. Zo kunnen we bij elk individueel geval bekijken wat die persoon precies nodig heeft."

- *Het rapport* Werk aan de winkel: geen categorieën meer, maar arbeid op maat *kan je vinden op www.kbs.frb.be*
- *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

COLUMN BODYTALK

VACCINEREN VOOR HET LEVEN

TEKST MARLEEN FINOULST, HOOFDREDACTEUR BODYTALK | ILLUSTRATIE IEF CLAESSEN

Mijn twaalfjarige dochter kwam onlangs thuis met een briefje van de schoolarts: of ik toestemming gaf voor HPV-vaccinatie. Meisjes uit het eerste jaar middelbaar krijgen het gratis aangeboden. Ik heb geen seconde geaarzeld. Enkele jaren geleden werd ik zelf geconfronteerd met beginnende baarmoederhalskanker. Door omstandigheden had ik niet tijdig aan het uitstrijkje gedacht. Na enkele maanden van doodsangst en een kleine operatieve ingreep, hebben we de gunstige uitslag met champagne gevierd. Sindsdien ben ik mijn uitstrijkje nooit meer vergeten.
Het HPV-vaccin beschermt niet 100% tegen baarmoederhalskanker en uitstrijkjes blijven nodig, maar toch ben ik blij met dit vaccin. Mijn dochter had de dagen na de prikken last van een pijnlijke arm, maar wat dan nog? Haar risico op baarmoederhalskanker is met 70% verminderd, daar gaat het om. Eens je zelf voor de rand van de afgrond hebt gestaan, besef je pas het belang van zo'n vaccin.

Een van de vriendinnetjes van mijn dochter kreeg geen toestemming van haar ouders omdat er nog te weinig gekend is over de nevenwerkingen. Langetermijneffecten ken je inderdaad pas nadat een vaccin gedurende vele jaren gebruikt wordt. Vraag is of je daarop moet wachten. Het HPV-vaccin is grondig onderzocht voor het op de markt kwam en heeft enkele milde nevenwerkingen. De overheid houdt het opduiken van mogelijke zeldzame ongewenste effecten voortdurend in het oog.
Angst voor ongewenste effecten of voor kinderen met een zwakkere natuurlijke weerstand, duikt ook steeds meer op als argument tegen klassieke, veilige vaccins die al decennialang gebruikt worden. Denk maar aan de mazelenvaccinatie. Begin 2011 stak de kinderziekte opnieuw de kop op en sindsdien kennen we zelfs een mazelenepidemie in Europa. In België doken de eerste gevallen op bij kinderen uit Steinerscholen in Gent.
Nochtans zijn antroposofisch ingestelde ouders niet echt tegen vaccinaties. Ze vinden dat hun kindjes kinderziektes moeten kunnen doormaken om sterker te worden. En dat ze in deze hectische wereld tijd moeten krijgen om op eigen tempo uit te zieken. Ze zien echter iets over het hoofd: ze spelen met het leven van hun kind. Van duizend kindjes die mazelen krijgen, gaat er eentje dood.
In Duitsland gebeurde dat onlangs. We vaccineren net om die drama's te voorkomen. Niet meer, niet minder.

- *Ter gelegenheid van de Europese Vaccinatieweek (21 - 27 april) organiseert Vlaams minister Jo Vandeurzen op 21 april een gezondheidsconferentie vaccinaties: www.vaccinatieweek.be.*
- *Marleen.Finoulst@bodytalk.be*
- *Reacties welkom op **www.weliswaar.be/forum***

BETER ONDERWIJSAANBOD VOOR GEPLAATSTE JONGEREN

De Vlaamse ministers van Welzijn en Onderwijs ondertekenden samen met de vertegenwoordigers van de gemeenschapsinstellingen, de koepels van de CLB's en de inrichters van de scholen een engagementsverklaring. Ze gaan nauwer samenwerken om het onderwijsaanbod voor jongeren in een gemeenschapsinstelling of gesloten federaal centrum te versterken.

In hun beleidsnota's streven minister van Welzijn Jo Vandeurzen en minister van Onderwijs Pascal Smet naar een doorgedreven samenwerking tussen de beleidsdomeinen Welzijn en Onderwijs. Het bundelen van krachten moet de nodige hulp en begeleiding garanderen voor de sociaal zwakste jongeren. De gemeenschapsinstellingen en gesloten federale centra staan in voor het onthaal, de oriëntatie en observatie, de open en gesloten begeleiding, en het onderwijs van jongeren die zijn geplaatst door de jeugdrechter. In onderling overleg wordt een programma op maat van elke jongere uitgewerkt. Zo kan de jongere na het verblijf in de gemeenschapsinstelling of het gesloten federaal centrum makkelijk de draad weer oppikken.

GRATIS DARMKANKERONDERZOEK

Elk jaar krijgen meer dan vijfduizend Vlamingen de diagnose kanker, en sterven er 1.800 à 2.000 aan de ziekte. Met een goed screeningsprogramma daalt het sterftecijfer met 20%. Jaarlijks kunnen op die manier zo'n 400 sterfgevallen worden voorkomen.

Alle Vlamingen tussen 50 en 74 jaar zullen uitgenodigd worden om een staal van hun stoelgang te laten onderzoeken. Het gaat om meer dan 1,9 miljoen mensen. De doelgroep mag vanaf 2014 een uitnodiging in de bus verwachten. Darmkanker is jaren vooraf opspoorbaar en geneesbaar. Het duurt gemiddeld tot tien jaar vooraleer een uitstulping in de wand van de dikke darm zich ontwikkelt tot een kwaadaardig gezwel. Als de kanker in een vroeg stadium wordt ontdekt, heeft 95% van de patiënten uitzicht op een minimumoverleving van vijf jaar.

BEL 1712

De Vlaamse Regering formuleerde midden vorig jaar een actieplan voor de aanpak van geweld op kinderen, en in het bijzonder kindermisbruik. Een van de geplande acties was een meldpunt voor alle vormen van misbruik, geweld en kindermishandeling.

Het meldpunt past in de brede aanpak van de Vlaamse overheid tegen geweld en seksueel misbruik. Op 29 februari tekenden de Vlaamse ministers die bevoegd zijn voor welzijn, sport, onderwijs en jeugd samen met hun partnerorganisaties nog een engagementsverklaring om de seksuele integriteit van minderjarigen te beschermen. Het meldpunt tegen geweld, misbruik en kindermishandeling is op 12 maart 2012 van start gegaan.
Het integreert de bestaande meldpunten, aanspreekpunten en onthaalwerkingen van de vertrouwenscentra kindermishandeling en de centra algemeen welzijnswerk (slachtofferhulp, oudermishandeling, partnergeweld, intrafamiliaal geweld).
Het meldpunt is er voor alle burgers.
Het is bereikbaar op het nummer 1712 (9 tot 17 uur). De bekendmaking wordt begeleid door een informatie- en sensibiliseringscampagne. In een eerste fase wordt met een tv-spot en drie affiches de focus gelegd op de problematiek van kindermishandeling.

▶ *www.1712.be*

DEEL 2: EUROPA 2020: DE INNOVATIE-UNIE

“WIJ WILLEN BLIJVEN!”

REEKS **Europa wil een sterkere, maar ook socialere en groenere Europese markt. Die doelstelling, samengebald in het langetermijnplan Europa 2020, wordt mee verwezenlijkt door op een innovatieve manier welzijnszorg te organiseren. *Weliswaar* toont twee modelvoorbeelden: een Vlaams project rond risicojongeren en een Duits project rond dementie.** TEKST GOELE GEERAERT | FOTO'S BOB VAN MOL

YAR staat voluit voor Youth at Risk. Het is een vorm van *personal development*, populair in Angelsaksische landen. Een vijftal jaar geleden begon YAR ook in Vlaanderen. De methode stelt dat iedereen, los van zijn omgeving, keuzes kan maken. Die kunnen succesvol zijn of niet.
“In dat laatste geval zoeken jongeren uit de jeugdzorg vaak verantwoording in hun context. Ze hebben het niet breed thuis of ze worden beïnvloed door slechte vrienden”, vertelt directeur Kris Claes. “Wij willen die cirkel doorbreken. Als je geen problemen met de politie wil, dan bepaal je zelf of je daarin slaagt.”

Kris Claes, directeur YAR Vlaanderen: “Als je geen problemen met de politie wil, dan bepaal je zelf of je daarin slaagt.”

TEGENWICHT VOOR HET VERLEDEN

Wie door de jeugdrechtbank aan YAR wordt toegewezen, stapt in een motiveringstraject van zes weken, gevolgd door een intensieve trainingsweek op locatie. “Daar worden de jongeren van acht uur ’s morgens tot middernacht zowel mentaal als fysiek opgeleid om de verantwoordelijkheid voor hun keuzes te dragen. Ze moeten zichzelf ook drie concrete, meetbare doelen stellen. Een baan vinden bijvoorbeeld. Of hun temperament in toom houden.”
Bij YAR hangt de persoonlijke ontwikkeling samen met de uitbouw van een netwerk. “Netwerken worden steeds belangrijker om maatschappelijke kansen te creëren. Maar onze jongeren hebben die netwerken vaak niet. Tijdens de trainingsweek en de elf maanden erna worden ze begeleid door een individuele vrijwilliger-coach. Die geeft hen toegang

EUROPA 2020 EN DE INNOVATIE-UNIE

Op 3 maart 2010 nam de Europese Commissie een langetermijnstrategie aan voor een slimme, duurzame en sociale economie. Om de EU2020-ambitie te realiseren worden zeven kerninitiatieven of ‘vlaggenschepen’ ingezet: de innovatie-unie, jongeren in beweging, een digitale agenda voor Europa, een energie-efficiënt Europa, een mondiaal industriebeleid, een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen, een Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting.
Een belangrijk vlaggenschip is dat van de Innovatie-Unie. Het moet mee een antwoord bieden op maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, gezondheid en vergrijzing. Het gaat om innovatie door onderzoek en technologie, maar ook om nieuwe methodes en processen die de omgang van mensen veranderen. YAR Vlaanderen en het Duitse project ‘Better together than alone!’ tonen de kracht van sociale innovatie.

"ZELFS MET DEMENTIE KUN JE NOG LEREN"

Weten dat je dementeert, is geen pretje. Zeker niet als je geheugen achteruitgaat, terwijl je nog fit genoeg bent om een normaal leven te leiden. In het Duitse Minden-Lübbecke gaan ze met die paradox slim om.

Het is vandaag makkelijker om dementie in een vroeg stadium te detecteren en het aftakelingsproces af te remmen. Tegelijkertijd groeit de nood aan omkadering van mensen die met dementie in een vroeg stadium worden geconfronteerd. Daarom startte de Duitse organisatie Leben mit Demenz drie jaar geleden een tweewekelijkse praatgroep.

PRATEN

Vandaag telt het project 'Better together than alone!' vier groepen verspreid over de Duitse regio Minden-Lübbecke. "Elk groepje bestaat uit minimaal vier en maximaal zes deelnemers, en een vrijwillige begeleider", vertelt voorzitster Harriet Heier. "De mensen praten niet zozeer over hun ziekte, maar eerder over alledaagse zaken zoals hun familie, hun vrienden en wat ze hebben meegemaakt."
Op vraag van de deelnemers werd het tweewekelijkse praatje intussen aangevuld met een maandelijkse culturele, sportieve of creatieve activiteit. Zo werd onder begeleiding van een professionele beeldhouwer meegeholpen aan de restauratie van de gevelbeelden van een lokale kerk. "Sommige deelnemers ontwikkelden daarbij echt nieuwe vaardigheden. Zelfs met dementie kun je nog leren", knikt Heier overtuigd.

NETWERK

Er zijn zestien vrijwilligers tussen 20 en 75 jaar. Sommigen zijn beroepshalve met dementie bezig, maar zeker niet iedereen. Allemaal krijgen ze een degelijke vorming. "Naast een stevige vrijwilligerswerking schuilt onze kracht in een uitgebreid netwerk van dokters en specialisten die ons kandidaten melden. We krijgen ook hulp bij de organisatie van sportieve of culturele evenementen." Het project krijgt stilaan ook in de rest van Duitsland voet aan de grond.

tot een nieuw netwerk. We werken ook samen met een aantal bedrijven, socioculturele organisaties en lokale besturen."
De nieuwe contacten vormen een tegenwicht voor het verleden, weet Kris Claes. "Na de trainingsweek staat een aantal jongeren positiever in het leven. Maar de terugkeer naar de oude omgeving houdt

risico's in. Wij moeten de jongere blijven ondersteunen, zodat hij zijn toekomstperspectief behoudt."

OPLOSSINGEN ZOEKEN

YAR kiest bij dit alles voor een vol en onvoorwaardelijk engagement, benadrukt Kris Claes. "Zelfs als de jongere tijdens het traject een negatieve keuze maakt, zullen we samen naar oplossingen zoeken. Jongeren in de bijzondere jeugdzorg hebben al heel wat breukmomenten gekend, doordat mensen zowel persoonlijk als professioneel afhaakten. Wij willen blijven."

"ZELFS ALS DE JONGERE TIJDENS HET TRAJECT EEN NEGATIEVE KEUZE MAAKT, ZULLEN WE SAMEN NAAR OPLOSSINGEN ZOEKEN."

Momenteel is YAR in Antwerpen, Hasselt en Vlaams-Brabant actief. Kris droomt ervan het concept uit te breiden naar heel Vlaanderen en de methode open te stellen voor anderen, zoals jongvolwassenen. "De inzet van onze vrijwillige partners toont alvast dat het maatschappelijke kapitaal en engagement aanwezig zijn om een 'bijzondere' doelgroep een nieuwe kans op een normaal leven te geven. "

Financieringsmogelijkheden en oproepen voor de belangrijkste Europese subsidiekanalen ter ondersteuning van sociale/technologische innovatie in de sector van Welzijn en Gezondheid vind je op de sites van:

- *vleva.be (Vlaams-Europees verbindingsagentschap)*
- *kcse.be (Kenniscentrum Sociaal Europa)*
- *Reacties welkom op **www.weliswaar.be/forum***

"Zo dagen in de mist lopen en dan ineens daaruit komen en die duizenden schakeringen van groen zien, dingen die je anders niet zou zien. Dat heb ik nu nog."

'IK DUS NAAR COMPOSTELA': 30 JAAR BUITENLANDSE VOETTOCHTEN

JONGEREN IN DE MIST

JUBILEUMBOEK **Oikoten organiseert al dertig jaar tochten en werkprojecten voor jongeren in de bijzondere jeugdzorg. Wie zijn tocht tot een goed einde brengt, krijgt nadien een nieuwe kans. Al meer dan 450 jongeren met een moeilijke jeugd vertrokken, te voet, naar Santiago de Compostela of elders. Niet dat hun leven sindsdien rimpelloos verloopt, maar de voettocht die ze als tiener maakten, blijft een bron van kracht om hindernissen te overwinnen. *Weliswaar* haalt vier van die jongeren voor het voetlicht.** TEKSTEN EN FOTO'S OIKOTEN

Drie tot vier maanden waren Elke, Marc, Marc en Katja onderweg naar een vreemd land, duizend, tweeduizend of zelfs drieduizend kilometer te voet. Dag in dag uit met dezelfde mensen onderweg, in weer en wind. Als je zestien bent, is dat een harde onderneming. Vooraf weten ze niet aan welk avontuur ze beginnen. Achteraf blijkt de tocht een ijkpunt in hun leven.

***Elke VdB** (30) ondernam de tocht in 2000, van Vichy naar Santiago de Compostela (3 maanden), samen met Bram en begeleidster Christel.*
"Ik herinner me intens de natuur, dat vooral. In de natuur leven, daar respect voor hebben en die schoonheid mogen aanschouwen. Zoals in de bergen, die ijskristallen, dat was magnifiek! Of dagen in de mist

Elke VdB: "Ik kan echt niks vertellen dat niet goed was aan die tocht."

lopen en dan ineens daaruit komen en die duizenden schakeringen van groen zien, dingen die je anders niet zou zien. Dat heb ik nu nog."
"Een jongen en een meisje samen op tocht, dan zet je de kat wel bij de melk. Christel zei geregeld dat we naar de apotheker moesten en ons moesten voorzien. Wat mij betreft, mogen er nog gemengde tochten gebeuren. Ik denk dat het moeilijker is als je alleen bent. Bram en ik hebben elkaar erdoor getrokken, vooral ik hem eigenlijk. Hij heeft die tocht meer gedaan voor mij dan voor zichzelf. Misschien dat hij op meer hoopte voor na de tocht."
"Mijn stiefpa is komen meestappen. Ik zag dat zitten, met gemengde gevoelens. Ik denk niet dat ik tijdens die week met hem gepraat heb. Het was oké dat hij meestapte, maar we moesten geen diepe gesprekken hebben." (*lacht*)

***Marc VD** (47) ondernam de tocht in 1982, van Vézelay naar Santiago de Compostela, samen met Marnix D. en begeleider Willy.*
"Als kind heb ik niks gehad: geen verjaardagsfeestje, geen familie, vader die moeder sloeg, moeder die mijn zus sloeg, niks dan miserie en shit. Ik zat van mijn tiende opgesloten in 't gesticht. Toen ik zestien was, zei de jeugdrechter: 'Het is simpel: ik kan nu toch niks doen en ik mag je houden tot je 24. Dus blijf je tot je 24ste'."
"Ze vroegen ons: 'Met wie wil je gaan?' Ik zei: 'Met Marnix' en Marnix zei: 'Met Marc'. Het grappige is dat ik als eerste op de lijst stond en Marnix als tweede."
"Ik had aan de onderkant van mijn voet een snee van een paar centimeter. Ze hebben toen lang op mij moeten wachten, ergens bij een bakker en toen ik daar binnen ging, ben ik beginnen wenen. Ik kon die tranen niet tegenhouden. Ik was moe, die rugzak dan nog, en ik had echt pijn van op die voet te lopen. Een oud manneke van een jaar of tachtig heeft zijn wandelstok aan mij gegeven. Volgens mij is hij op zijn knieën naar huis moeten gaan omdat hij zelf niet meer recht kon. Maar hij had zoveel compassie met mij! Dat zijn momenten die je niet meer vergeet, hé."
"Tijdens één van de rustpauzes zat ik tegen een paal, en daar was een paard. Dat paard kwam tegen die draad staan en legde zijn kop bijna op mijn schouder. Ik ben tegen dat paard beginnen vertellen. Ik heb er alles tegen gezegd wat ik kwijt moest. (*stilte*) Dat is raar, maar dat was gewoon zo."

Marc VD: "Die tocht was het begin van mijn leven. Voordien hád ik geen leven."

"EN IK HEB DAN TEGEN DAT PAARD ALLES GEZEGD WAT IK KWIJT MOEST."

Katja A: "Eindelijk! Eindelijk zei ze het. 'Fuck off jong'. Toen is onze vriendschap ontstaan."

***Katja A** (34) ondernam de tocht in 1994, van Hendaye naar Banyuls-sur-Mer, samen met begeleidster Christel.*
"Toen ik klein was, kreeg ik altijd kletsen, telkens mijn moeder in mijn buurt kwam. Dat was niet zomaar kletsen, maar echt kloppen. Tanden kwijt. Ik ben ook drie keer door mijn vader in het ziekenhuis geklopt. Mijn twee zussen en mijn broer heeft hij enkele keren halfdood geklopt."
"Wij zijn langs de GR 10 van de Atlantische Oceaan naar de Middellandse Zee gewandeld. In juli vertrokken en eind september aangekomen. Ze hebben er op Oikoten nog lang mee gelachen, want op die foto's staat 'zomertocht', maar er ligt overal sneeuw. Ik heb afgezien, dertig kilo afgevallen. Ik wilde élke dag opgeven! Maar die *fucking* Christel trok mij maar voort."
"Eigenlijk voelde ik me te jong. Boos dat ik was! Boos op die organisatie. Boos op die begeleidster. Boos op mijn ouders. Het was een straf! Ruzie dat Christel en ik

"Ze hebben er op Oikoten nog lang mee gelachen, want op die foto's staat 'zomertocht', maar er ligt overal sneeuw."

gemaakt hebben! Ik wist toen al: 'Die ziet mij graag. Waarom loopt zij hier anders met mij in de bergen?' Maar zij was in de buurt, dus was ik kwaad op haar."
"Eindelijk! Eindelijk zei ze het: '*Fuck off jong*!' En raar maar waar: na die woorden is onze vriendschap ontstaan. Vertrouwen. Het heeft anderhalve maand geduurd vooraleer ik vriendschap gesloten heb met mijn begeleidster. Zij verkocht geen praatjes. Zij geloofde in mij. Van dan af was het over."
"We zijn twee dagen te vroeg toegekomen. Ik voelde

"DE EERSTE MAXIPRESTATIE VAN MIJN LEVEN. DE EERSTE KEER IETS AFGEMAAKT. IK VOELDE ME EEN WINNAAR."

mij een winnaar. De eerste maxiprestatie van mijn leven. De eerste keer iets afgemaakt. Maar toen kreeg ik te horen dat ik niet alleen kon gaan wonen. De zwaarste teleurstelling van heel de tocht. Alles was voor niks! Ik voelde me bedrogen."
"Later heb ik gek gedaan. Zware drugs: XTC, cocaïne, speed, alles wat ik kon krijgen. Alleen niet spuiten. Geen heroïne. Op mijn 23ste was ik eigenlijk *total loss*. Ik ga nu terug naar school. Ik ben gestart met een driejarige opleiding boekhouden. Ik zal er wel komen. Zoals de tocht heeft geleerd: 'Doorbijten en volhouden en je komt waar je wil zijn'."
"Maar mijn tocht was té zwaar. Voor mij was dat een onmenselijke tocht! (*stokt*) Ja, ik vind dat nog altijd. Dat kan je niet maken met een zestienjarige. Als ik samen met een ander meisje geweest was, dan was ik minder alleen geweest. Maar met wat ik nu weet, zou ik het toch opnieuw doen. Christel is een vriendin geworden, maar ik heb haar al vier jaar niet meer gezien. Sinds Timothy geboren is, is dat allemaal wat in 't water gevallen."

***Marc VG** (37) ondernam de tocht in 1992, van Tildonk naar Santiago de Compostela, samen met Laurent en begeleider Jef.*
"Ik zei het al, in het begin was er met Laurent die wrijving, maar wij zijn rap weer overeengekomen. Meestal stapten wij samen, maar we hebben ook enkele dagen alleen gestapt. Dat was op ons eigen verzoek, omdat we dat wilden meemaken. Dat was fantastisch. Maar het is eigenlijk ook een nare herinnering, weet ik nu weer. De eerste nacht dat ik alleen in het bos sliep... *goddamn*, ik was 17, hé! Ik lag alleen in die tent en ik begon vanalles te horen en in mijn hoofd begon dat alleen maar erger te worden."
"Ik heb zoveel fantastische momenten meegemaakt, heel die tocht eigenlijk! Ik zou niet kunnen kiezen. Al die dorpjes waar we kwamen, die mensen die met de glimlach onze drinkbus vulden. We werden overal gastvrij ontvangen. De mensen zegden: 'Kom maar binnen'. En voor je het weet, zit je met een hele familie te feesten."

Marc VG: "Die tocht was fantastisch. Slechte dingen herinner ik mij niet."

"Jef was een fantastische begeleider. Hij kon met mij praten, begripvol, een tweede papa, zeg maar. Neen, een papa is autoritair, Jef was een vriend. Hij wist alles over mij: wat er in mijn leven is gebeurd, dat rondzwerven... "
"Met Laurent is het niet goed gegaan. Hij was na de tocht een beetje op de dool, hij had niemand. Echt geen kwaaie kerel. Misschien wat slechte invloed van vrienden, hoe gaat dat... Jef en ik hebben samen zijn graf bezocht."

- *Phara de Aguirre en Stefaan Vermeulen.* Ik dus naar Compostela. Jong geweld op zoek naar een uitweg. *Lannoo, 2012, 256 p., € 19,99. ISBN 9789401401241. Verkrijgbaar in de boekhandel vanaf 11 mei 2012.*
- *De eerste tien lezers die op 1 mei 2012 tussen 12 en 13 uur een mail sturen naar oikoten@weliswaar.be maken kans op een exemplaar van 'Ik dus naar Compostela'. Vergeet niet je thuisadres te vermelden zodat we het kunnen opsturen!*
- *www.alba.be/oikoten*
- *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

DE WERKEN VAN...
STEFAAN VAN MULDERS

Foto Jan Locus

Stefaan Van Mulders, administrateur-generaal van het agentschap Jongerenwelzijn, is jurist van opleiding. Toen hij aan het eind van de jaren zeventig afstudeerde, waren het harde economische tijden. Toch wist hij een baan bij de overheid te versieren. De trend voor zijn verdere carrière was gezet. "De eerste vijftien jaar van mijn loopbaan heb ik met plezier verschillende ondersteunende functies opgenomen. Tot ik op de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn belandde, die ook direct op het werkveld betrokken was. Die band wilde ik niet meer loslaten. Door de structuur van ons agentschap staan we als overheid rechtstreeks in contact met jongens, meisjes en gezinnen. Dat maakt het zo bijzonder om hier manager te mogen zijn."

Stefaan Van Mulders is overheidsmanager van het jaar. Het volledige interview lees je op weliswaar.be.

DEEL 2: FLANDERS' CARE

DEUREN OPENEN ZONDER ZORGEN

VLAANDEREN IN ACTIE **Vlaanderen is in de ban van de innovatiekoorts. Alleen de zorgsector blijft nog wat achter. Daar moet Flanders' Care verandering in brengen. In deze reeks stelt *Weliswaar* vernieuwende projecten voor. Dit keer is het zorgslot aan de beurt.** TEKST STEFANIE VAN DEN BROECK | FOTO'S BOB VAN MOL

Stel je het even voor: je bent een jaar of 85, maar je woont nog thuis, op je eentje. En dat lukt prima, met de nodige hulp. 's Ochtends komt er een thuisverpleegkundige langs. 's Middags komt je zoon wat lekkere soep brengen. En rond een uur of vier belt de poetshulp aan. Allemaal goed en wel. Maar al dat heen-en-weergeloop van de stoel naar de voordeur, brengt risico's met zich mee. Als je even je evenwicht verliest, volgt er een pijnlijke val. De oplossing is eenvoudig: geef die verpleegkundige, zoon en poetshulp een reservesleutel, zodat ze makkelijk binnen kunnen. Einde probleem.

TOEGANKELIJKHEID BETEKENT OOK DAT ZORGWERKERS EEN VLOTTE TOEGANG HEBBEN TOT HUN PATIËNTEN.

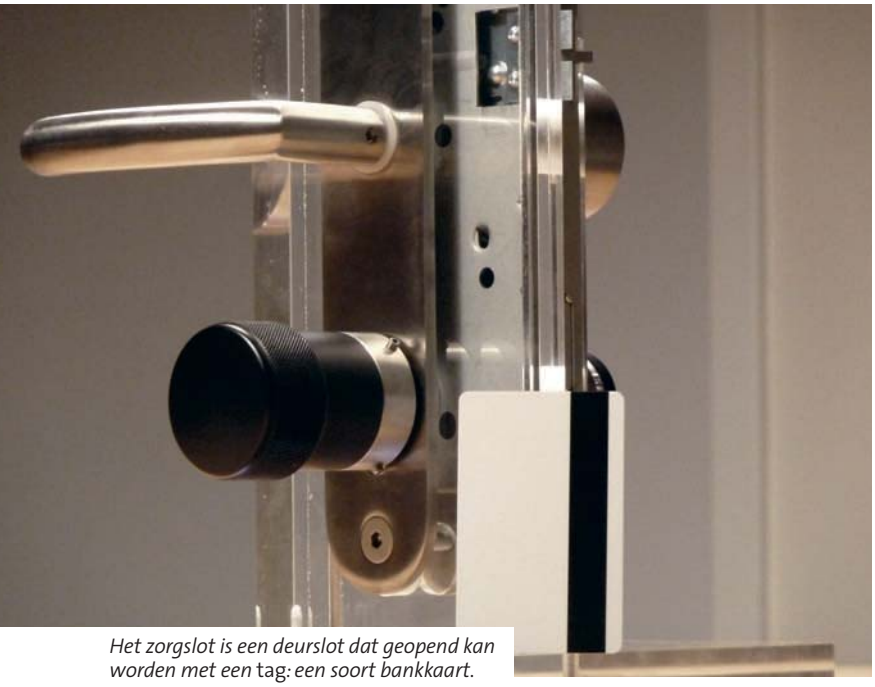

Het zorgslot is een deurslot dat geopend kan worden met een tag: een soort bankkaart.

Maar wat met de verpleegkundige van het Wit-Gele Kruis? Veel patiënten zijn ouder of moeilijk te been. De verpleegkundige heeft dus de sleutel van elk huis dat hij bezoekt. Ook zijn collega's moeten de sleutels kunnen gebruiken. Elke ochtend gaat hij eerst naar kantoor om de sleutels op te pikken. Een hele puzzel, want de sleutels zijn niet gelabeld. Anders zouden dieven wellicht snel de weg vinden. Iedere avond herhaalt de verpleegkundige hetzelfde ritueel. Sleutels verliezen is uit den boze.

HOOR WIE TAGT DAAR?

Twee jaar geleden trok de Kempense afdeling van het Wit-Gele Kruis naar Johan Fransen van Farion, een bedrijf gespecialiseerd in beveiligde toegang. Hij kreeg het voorbeeld van de thuiswonende bejaarde en de verpleegkundige voorgeschoteld. Farion en het Wit-Gele Kruis maakten samen een pilootproject. Johan Fransen: "Het zorgslot was geboren. Het is een deurslot dat geopend kan worden met een *tag*: een soort bankkaart." Weinig innovatief misschien. Zo'n slot vind je tenslotte ook in de meeste hotels. Maar dat is buiten het centrale computersysteem gerekend."
In de afdeling van het Wit-Gele Kruis komt in de toekomst een server met daarin alle gegevens van wie waar binnen mag. Die gegevens kunnen trouwens snel gewist en toegevoegd worden. Met de nodige beveiliging weliswaar, om hackers buitenspel te zetten. Die server staat in verbinding met de verschillende *gateways*. Dat zijn kleine kastjes die in ieder zorgslothuis staan. Als er dan iemand met zo'n *tag* aan de voordeur morrelt, dan controleert die *gateway* meteen of hij al dan niet binnen mag."
Voorlopig zijn er twaalf huizen met een zorgslot. "Eigenlijk hoor ik weinig reacties", zegt Fransen. "Maar dat is prima. Geen nieuws is goed nieuws. Op voorhand was ik ongerust. Ik verwachtte dat we verschillende zorgsloten zouden moeten verwijderen, omdat het te complex zou zijn. Maar alles verloopt goed."
Voor de ouderen zelf is het natuurlijk even wennen om de toegang tot hun huis vrij te geven. "Maar dat

deden ze ook al met die sleutels. En nu hebben ze één groot voordeel: de *gateway* houdt alle gegevens van bezoekers bij. Zo kunnen ze – na een daguitstap bijvoorbeeld – makkelijk controleren wie binnengekomen is."

THE SKY IS THE LIMIT

Het zorgslot wordt gesteund door Flanders' Care, maar kan helaas niet gratis aangeboden worden. "Technologie kost nu eenmaal geld. Maar het zou onredelijk zijn om ouderen te laten investeren in zo'n slot. Meestal kunnen ze het maar voor een beperkte periode gebruiken, omdat ze nadien naar een rusthuis of serviceflat vertrekken. Daarom verhuren we het slot, voor 20 euro per maand. Er lopen nu al gesprekken met verschillende OCMW's, die de helft van de kosten zouden willen betalen." Na het pilootproject zal worden bekeken of het zorgslot misschien in heel Vlaanderen kan worden ingevoerd.
The sky is dus *the limit* voor het zorgslot. Maar bij Farion hebben ze nog meer innovatieve ideeën. "We zijn net aan een nieuwe samenwerking begonnen met een Nederlands bedrijf. Zij zullen een *app* ontwikkelen voor smartphones die hetzelfde effect heeft als de *tag*. Die *app* zou je bijvoorbeeld kunnen activeren met een pincode. Zo kunnen ook onbekenden – hulpdiensten bijvoorbeeld – toegang aanvragen. Als zij voor een gesloten deur staan, kunnen ze snel de juiste pincode opvragen."
Maar ook de *gateway* heeft nog mogelijkheden. "Je zou die kunnen verbinden met een *pendant*, een halshangertje met spraaktechnologie. Nu hebben veel ouderen een soort alarmknop rond de hals hangen die in verbinding staat met de telefoon. Maar als ze in een andere kamer zijn dan die waar de telefoon staat, kunnen ze er niet tegen praten. Ons hangertje heeft ingebouwde spraaktechnologie. Waar ze ook zijn, overal kan er – via de *gateway* – verbinding worden gemaakt met de zorgcentrale." Diezelfde *pendant* kan trouwens ook worden gebruikt om de voordeur te openen, voor gasten zonder *tag*.

MEER INNOVATIE

En het houdt niet op. "Dat hangertje zal ook worden uitgerust met een 3D-sensor die de beweging opmeet. Als de gebruiker bijvoorbeeld te weinig beweegt voor negen uur 's ochtends – het moment waarop hij anders zijn medicatie moet innemen – gaat er een signaal af. Als daar geen reactie op komt, wordt de zorgcentrale verwittigd."
Farion is trouwens ook nog met een ander innovatief project bezig: farionTV. "Dat biedt voor ouderen talloze mogelijkheden op hun televisiescherm, omdat ze meestal geen computer in huis hebben. Ze kunnen via die televisie skypen, mails lezen, ingesproken sms'jes versturen, muziek beluisteren en foto's bekijken. En televisiekijken, uiteraard." (*lacht*)

Johan Fransen (Farion): "We vreesden dat het zorgslot voor sommigen te complex zou zijn, maar alles verloopt goed."

Ten slotte staat er nog een laatste project in de steigers, om de medicatietrouw van ouderen te bevorderen. "Ze moeten vaak verschillende pillen slikken, die allemaal per doosje worden geleverd. Zo wordt het moeilijk, zeker met een falend geheugen: welke pil hebben ze wel al genomen, welke niet. Wij willen een systeem uitwerken dat medicatie levert per slikmoment. Zo wordt elke verwarring uitgesloten."

Flanders' Care
Innoveren en ondernemen in zorg

Vlaanderen In Actie

▶ *www.flanderscare.be*
▶ *Reacties welkom op* ***www.weliswaar.be/forum***

UITGELEZEN

ETHISCH LEIDERSCHAP

In een sterk evoluerende samenleving is er behoefte aan leiders met aandacht voor waardevorming, zingeving en verantwoordelijkheid. De auteur zoekt uit hoe je vandaag dat ethische leiderschap kan realiseren.

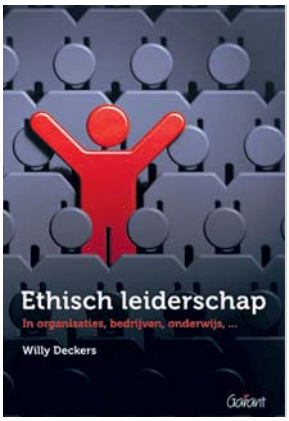

*Willy Deckers, **Ethisch leiderschap in organisaties, bedrijven, onderwijs**, Garant, 2012, 132 p., € 16,90. ISBN 9789044128741*

WILSKRACHT

Om je zelfbeheersing te bewaren is wilskracht nodig. Roy Baumeister toonde in baanbrekend onderzoek en experimenten aan dat die wilskracht werkt als spierkracht: beide hebben suiker (glucose) in het bloed nodig, beide kunnen geoefend worden.

*Roy Baumeister & John Tierney, **Wilskracht. De herontdekking van de grootste kracht van de mens**, Nieuwezijds (EPO), 2012, 294 p., € 19,95. ISBN 9789057123474*

SCHIZOFRENIE

Felix Sperans, zelf psychiatrisch patiënt, doorbreekt al schrijvend het taboe rond schizofrenie. Minister van Welzijn Jo Vandeurzen schrijft in zijn voorwoord: “We praten makkelijker over kanker dan over moeilijkheden met geestelijke gezondheid.”

*Felix Sperans, **Ze zeggen dat ik niet goed wijs ben**, EPO, 2012, 168 p., € 17,50. ISBN 9789491297182*

FAMILIAAL GEWELD

Het boek, gemaakt in samenwerking met het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, belicht alle aspecten van familiaal geweld. Het is bedoeld voor praktijkwerkers en hun lijnverantwoordelijken in alle sectoren die te maken hebben met familiaal geweld.

***Handboek familiaal geweld**, Politeia, 2012, losbladig met cd-rom, € 49,00. ISBN 9782509011350*

OPVOEDEN & GEDRAGSSTOORNISSEN

Kinderen met ODD (oppositioneel opstandige gedragsstoornis) en CD (antisociale gedragsstoornis) zijn driftig, vertonen opstandig en agressief gedrag en zijn moeilijk opvoedbaar. Met dit boek kunnen ouders en opvoeders aan de slag om deze problemen aan te pakken.

*Coby Hartog-Polkerman, **Minder dwars en driftig. Opvoeden van kinderen met ODD en/of CD**, SWP, 2012, 158 p., € 19,90. ISBN 9789088502637*

WERKEN MET PATIËNTEN

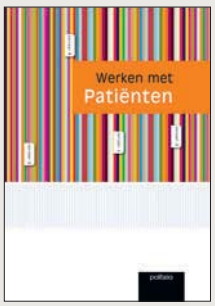

Het handboek vertrekt niet vanuit een medisch, wel vanuit een sociaal-juridisch perspectief. De patiënt wordt in dit handboek op ruime wijze opgevat, gebaseerd op de omschrijving ervan in de Wet Patiëntenrechten. Psychosociale, administratieve, financiële, godsdienstige, juridische en familiale aspecten komen aan bod.

***Werken met patiënten. Een draaiboek voor alle zorginstellingen**, Politeia, 2012, losbladig, € 59,00. ISSN 20331320*

INTERVIEWS MET PLEEGOUDERS

Duizenden pleeggezinnen stellen dagelijks hun huis en hart open voor een 'kind van een ander'. Zij vormen een onmisbaar – maar betrekkelijk onzichtbaar – onderdeel van onze samenleving. In dit boek zijn de ervaringen opgetekend van een gevarieerde groep pleegouders.

*Tim De Jong, **In huis en hart. Interviews met pleegouders,** Van Gorcum, 2011, 188 p., € 19,95. ISBN 9789023247937*

INTERNET ALS METHODIEK IN DE JEUGDZORG

Dagelijks online zijn is een must in de jongerencultuur. De hulpverlening kan niet achterblijven. Dit boek bevat een aantal kant-en-klare methoden, ontwikkeld en getest door verschillende organisaties in de jeugdzorg.

*Jo Van Hecke & Davy Nijs, **Internet als methodiek in de jeugdzorg**, Garant, 2012, 136 p., € 21,00. ISBN 9789044128420*

ZORG VOOR MENSEN MET VERSTANDELIJKE BEPERKING

Een kijkje achter de schermen in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Centraal staan de verhalen rond vier zorgvragers die niet of nauwelijks in staat zijn om hun verhaal aan de buitenwereld te vertellen.

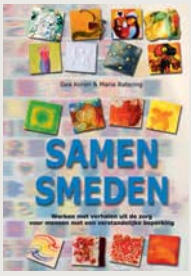

*Gea Koren & Maria Ratering, **Samen smeden. Werken met verhalen uit de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking**, SWP, 2012, 144 p., € 18,90. ISBN 9789088503030*

BELEIDS-BEÏNVLOEDING IN DE PRAKTIJK

Met dit handboek wil Samenlevingsopbouw Vlaanderen praktijkwerkers uit de sector Samenlevingsopbouw en daarbuiten helpen om op een succesvolle manier aan beleidsbeïnvloeding te doen en zo mee vorm te geven aan de samenleving.

*Stefaan Viaene, **Met hoge heren kersen eten. Beleidsbeïnvloeding in de praktijk**, Politiea, 2012, 188 p., € 19,95. ISBN 9782509011800*

Weliswaar.be

Welzijns- en gezondheidsmagazine voor Vlaanderen uitgegeven door de Vlaamse overheid – Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Jaargang 18 – nummer 2
Editie april-mei 2012

Redactie: Nico Krols, Liesbeth Van Braeckel

Eindredactie: Harold Polis

Medewerkers: Marjorie Blomme, Eric Bracke, Goele Geeraert, Ria Goris, Stefanie Van den Broeck

Tekeningen en cartoons: Ief Claessen, Gideon Kiefer, Mieke Lamiroy, Elisabeth Noels, Nora Theys

Fotografie: Jan Locus, Bob Van Mol, Stephan Vanfleteren

Directie: Liesbeth Van Huffelen

Verantwoordelijke uitgever: Marc Morris, secretaris-generaal, Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Contactpunt Nederland: Arthur Jansen Advies

Productie: Roularta Custom Media

Oplage: 48.500

Abonnementen, adreswijzigingen, annuleringen: weliswaar@abonnementen.be of 078 15 22 50. Bij adreswijziging oud én nieuw adres en abonneenummer vermelden. Ontvang je te veel of te weinig exemplaren? Laat het ons weten. Geef het abonnementsnummer op dat bij je adres vermeld staat.

Redactie: info@weliswaar.be.
Tel.: 02 553 33 76 of 02 553 07 32.
Fax: 02 553 31 40.
Vlaamse overheid – Departement WVG
Weliswaar
Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Wil je een kort bericht plaatsen? www.weliswaar.be

De inhoud van de artikels weerspiegelt niet noodzakelijk de visie van de Vlaamse overheid.

Weliswaar kan geen lezersbrieven opnemen. Je reactie is altijd welkom op het redactieadres of info@weliswaar.be en www.weliswaar.be/forum

PEFC™ PEFC/07-31-174

Weliswaar wordt gedrukt op milieuvriendelijk papier.

cim controle 2011

WIW 105.12 – JG 18/nr. 2

Lid van de Unie van de Periodieke Pers

VALT ER WAT TE ZIEN?

WELISWAAR BEZOEKT DE TURNHOUTSEBAAN

BOULEVARD OF BROKEN DREAMS?

Vol vooroordelen, goede bedoelingen en jongeren die bikkelen om hun toekomst. p. 6

Afgiftekantoor Gent X
Roularta Media Group
Meiboomlaan 33, 8800 Roeselare

TIJDSCHRIFT
Weliswaar, welzijns- en gezondheidsmagazine
verschijnt zesmaal per jaar
(februari, april, juni, september, november, december)
Machtigingsnummer 2386570
Erkenningsnummer P3A8091

UV